NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
VERICA TRSTENJAK
prednesené 6. júla 2010 [1]

I — Úvod

1. Prejednávaná vec vychádza z návrhu na začatie prejudiciálneho konania Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság (súd 2. a 3. obvodu v Budapešti, Maďarsko, ďalej len „vnútroštátny súd“) podľa článku 234 ES [2], prostredníctvom ktorého tento súd predložil Súdnemu dvoru súbor otázok týkajúcich sa výkladu smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách [3].

2. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol predložený v rámci sporu medzi VB Pénzügyi Lízing Zrt. (ďalej len „žalobkyňa vo veci samej“) a Ferencom Schneiderom (ďalej len „žalovaný vo veci samej“) vo veci vrátenia pôžičky. Nastoľuje predovšetkým otázku, akú úlohu zohráva Súdny dvor v rámci zabezpečenia jednotného uplatňovania úrovne ochrany práv spotrebiteľov stanovenej v smernici 93/13 vo všetkých členských štátoch Európskej únie. Na túto otázku treba odpovedať v zmysle judikatúry Súdneho dvora a najmä jeho rozsudku zo 4. júna 2009 vo veci Pannon GSM, C-243/08 [4].

II — Právny rámec

A — *Právo Spoločenstva*

1. Štatút Súdneho dvora Európskej únie

3. Článok 23 protokolu o Štatúte Súdneho dvora stanovuje:

„V prípadoch, na ktoré sa vzťahuje článok 35 ods. 1 Zmluvy o EÚ, článok 234 zmluvy o ES

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — V súlade so Zmluvou, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, podpísanou v Lisabone 13. decembra 2007 (Ú. v. EÚ C 306, s. 1), je teraz prejudiciálne konanie upravené v článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únii.

3 — Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288.

4 — Zb. s. I-4713.

a článok 150 zmluvy o Euratom, rozhodnutie súdu členského štátu, ktorým preruší svoje konanie a podá návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke, oznámi Súdnemu dvoru príslušný súd. Toto rozhodnutie potom oznámi tajomník Súdneho dvora účastníkom konania, členským štátom a Komisii a taktiež Rade alebo Európskej centrálnej banke, ak akt, ktorého platnosť alebo výklad sú sporné, bol vydaný jedným z týchto orgánov, a Európskemu parlamentu a Rade, ak akt, ktorého platnosť alebo výklad sú sporné, bol prijatý spoločne týmito dvoma orgánmi.

Účastníci konania, členské štáty, Komisia a podľa okolností aj Európsky parlament, Rada a Európska centrálna banka sú oprávnené predložiť Súdnemu dvoru do dvoch mesiacov od tohto oznámenia vyjadrenia alebo písomné pripomienky.

V prípadoch, na ktoré sa vzťahuje článok 234 Zmluvy o ES, rozhodnutie vnútroštátneho súdu okrem toho oznamuje tajomník Súdneho dvora štátom, ktoré nie sú členskými štátmi, ale ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore, a taktiež Dozornému úradu EZVO uvedenému v tejto dohode, a ktoré môžu do dvoch mesiacov od oznámenia predložiť Súdnemu dvoru svoje vyjadrenia alebo písomné pripomienky, ak sa vec týka jednej z oblastí uplatňovania tejto dohody.“

4. Článok 23 Štatútu Súdneho dvora bol zmenený nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva [5]. Tieto zmeny však priniesli iba niekoľko spresnení pokiaľ ide o prejudiciálne konanie, ktoré teraz upravuje článok 267 ZFEÚ.

2. Smernica 93/13

5. Podľa článku 1 ods. 1 smernice 93/13 je jej účelom aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa týkajú nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.

6. Článok 3 ods. 1 tejto smernice stanovuje:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery [dobrej viery – *neoficiálny preklad*] spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“

5 — Ú. v. EÚ C 115, 2008, s. 210.

7. Podľa článku 6 ods. 1 uvedenej smernice:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok."

8. Článok 7 ods. 1 tej istej smernice uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov."

B — *Vnútroštátne právo*

9. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že maďarský zákonodarca prebral smernicu 93/13 vo viacerých etapách. V súčasnosti platné znenie vyplýva zo zmien vykonaných zákonom č. III z roku 2006, ktorý okrem iného zaviedol články 205/A, 205/B a 209 až 209/B maďarského Občianskeho zákonníka (Polgári törvénykönyv; ďalej len „Občiansky zákonník").

10. Článok 205/A Občianskeho zákonníka v odseku 1 stanovuje, že za všeobecnú zmluvnú podmienku sa považuje zmluvná podmienka, ktorú vopred jednostranne stanoví jedna zmluvná strana s cieľom uzatvárania viacerých zmlúv bez účasti druhej zmluvnej strany a bez toho, aby bola predmetom individuálnej dohody medzi stranami.

11. Podľa článku 205/A ods. 2 Občianskeho zákonníka dôkazné bremeno preukázať, že zmluvná podmienka bola predmetom individuálnej dohody medzi zmluvnými stranami, spočíva na zmluvnej strane, ktorá sa odvoláva na všeobecnú zmluvnú podmienku. Toto pravidlo sa primerane použije aj v prípade, keď je medzi zmluvnými stranami sporné, či si zmluvnú podmienku vopred jednostranne stanovenú v spotrebiteľskej zmluve zmluvnou stranou, ktorá uzatvára zmluvu so spotrebiteľom, individuálne dohodli.

12. Podľa článku 205/A ods. 3 Občianskeho zákonníka je z hľadiska kvalifikácie ako všeobecnej zmluvnej podmienky bezvýznamný jej rozsah, forma, spôsob, akým je začlenená do zmluvy, ako aj okolnosť, či je podmienka včlenená do textu zmluvy alebo je od neho oddelená.

13. Článok 205/B Občianskeho zákonníka v odseku 1 stanovuje, že všeobecná zmluvná podmienka sa stane súčasťou zmluvy len vtedy, keď zmluvná strana, ktorá ju používa,

umožní druhej zmluvnej strane, aby sa oboznámila s jej obsahom, a keď ju druhá zmluvná strana výslovne alebo svojím zodpovedajúcim konaním prijala.

14. Podľa článku 205/B ods. 2 Občianskeho zákonníka je potrebné osobitne informovať druhú stranu o všeobecnej zmluvnej podmienke, ktorá sa podstatne odchyľuje od obvyklej zmluvnej praxe, od ustanovení vzťahujúcich sa na zmluvu alebo od niektorej predtým medzi zmluvnými stranami používanej dohody. Takáto podmienka sa stane súčasťou zmluvy len v tom prípade, keď ju druhá zmluvná strana výslovne prijme potom, ako na ňu bola výslovne upozornená.

15. Článok 205/C Občianskeho zákonníka stanovuje, že v prípade rozdielov medzi všeobecnou zmluvnou podmienkou a inou podmienkou zmluvy sa súčasťou zmluvy stane posledná uvedená podmienka.

16. Podľa článku 209 ods. 1 Občianskeho zákonníka je všeobecná zmluvná podmienka alebo v spotrebiteľskej zmluve individuálne nedohodnutá zmluvná podmienka nekalá, ak v rozpore s požiadavkami dobrej viery a poctivosti určuje práva a povinnosti strán vyplývajúce zo zmluvy jednostranne a bez odôvodnenia v neprospech strany, ktorá túto zmluvnú podmienku nestanovila.

17. Odsek 2 tohto článku stanovuje, že na zistenie nekalosti podmienky je potrebné preskúmať všetky okolnosti existujúce v čase uzavretia zmluvy, ktoré viedli zmluvné strany k jej uzavretiu, ako aj povahu dohodnutej služby a vzťah spornej zmluvnej podmienky k ostatným ustanoveniam zmluvy alebo k iným zmluvám.

18. Podľa článku 209 ods. 5 Občianskeho zákonníka za nekalú nemožno považovať zmluvnú podmienku, ktorú stanovuje právny predpis alebo ktorá je stanovená v súlade s ustanoveniami právneho predpisu.

19. Článok 209/A Občianskeho zákonníka v odseku 1 stanovuje, že poškodená zmluvná strana môže napadnúť nekalé ustanovenie zmluvy, ktoré sa stalo súčasťou zmluvy ako všeobecná zmluvná podmienka.

20. Podľa odseku 2 tohto článku je v spotrebiteľskej zmluve neplatné nekalé ustanovenie, ktoré sa stalo súčasťou zmluvy ako všeobecná zmluvná podmienka a ktoré jednostranne vopred a bez individuálnej dohody s druhou stranou stanovila zmluvná strana uzatvárajúca zmluvu so spotrebiteľom. Na neplatnosť sa možno odvolávať len v prospech spotrebiteľa.

21. Pokiaľ ide o prejudiciálne konanie, maďarský zákonodarca prijatím zákona č. XXX z roku 2003 zmenil a doplnil maďarský občiansky súdny poriadok (Polgári

perrendtartás, ďalej len „občiansky súdny poriadok“). V dôsledku tejto zmeny článok 155/A ods. 2 občianskeho súdneho poriadku stanovuje, že maďarské súdy, ktoré oznamujú Súdnemu dvoru uznesenia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, sú povinné ich súčasne zaslať pre informáciu aj ministrovi spravodlivosti.

III — Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

22. Konanie vo veci samej vychádza zo sporu týkajúceho sa splatenia pôžičky, ktorou chcel žalovaný vo veci samej financovať nadobudnutie vozidla. Žalobkyňa vo veci samej uzatvorila zmluvu o pôžičke v rámci svojej hospodárskej činnosti, pričom žalovaný vo veci samej ju 14. apríla 2006 uzatvoril ako spotrebiteľ. Keďže žalovaný vo veci samej prestal plniť svoje platobné povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o pôžičke, žalobkyňa vo veci samej zmluvu vypovedala a vyzvala žalovaného vo veci samej na zaplatenie dlžnej sumy.

23. Žalobkyňa vo veci samej podala návrh na vydanie platobného rozkazu, ale nepodala tento návrh na Ráckevei Városi Bíróság (miestny súd v Ráckeve), ktorý je všeobecným miestne príslušným súdom na základe trvalého miesta bydliska žalovaného vo veci samej. Odvolala sa na ustanovenie zmluvy, ktoré stanovuje výlučnú príslušnosť súdu podávajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania na účely rozhodovania sporov vyplývajúcich z uvedenej zmluvy. Sídlo žalobkyne vo veci samej sa nenachádza v súdnom obvode súdu podávajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania, hoci sa nachádza v jeho blízkosti tak zo zemepisného hľadiska, ako aj z hľadiska dopravnej dostupnosti.

24. Vnútroštátny súd vydal platobný rozkaz, proti ktorému žalovaný vo veci samej podal odpor. Na svoju obranu však neuviedol hmotnoprávne dôvody, takže v odpore nie je uvedené, v akom rozsahu a z akého dôvodu považuje pohľadávku žalobkyne vo veci samej za neopodstatnenú.

25. Vnútroštátny súd pred stanovením termínu pojednávania konštatoval, že bydlisko žalovaného vo veci samej sa nenachádza v jeho súdnom obvode, ale že návrh na vydanie platobného rozkazu bol podaný na súde v blízkosti sídla žalobkyne vo veci samej s odvolaním sa na všeobecné zmluvné podmienky, ktorých ustanovenia vzbudili pochybnosti vnútroštátneho súdu.

26. Vnútroštátny súd preto prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vylučuje článok 23 prvý odsek Protokolu o štatúte Súdneho dvora pripojeného k Zmluve o Európskej únii, Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu možnosť, aby vnútroštátny súd súčasne s podaním návrhu na začatie prejudiciálneho konania *ex offo* informoval o podaní takéhoto návrhu aj ministra spravodlivosti vlastného členského štátu?

2. Patrí do právomoci Súdneho dvora podľa článku 234 ES aj právomoc vyložiť pojem ‚nekalá zmluvná podmienka' uvedený v článku 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993, ako aj podmienky vymenované v prílohe k tejto smernici?

3. V prípade kladnej odpovede na druhú otázku, môže sa návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorým sa žiada o takýto výklad, v záujme jednotného uplatňovania úrovne ochrany práv spotrebiteľov zaručenej smernicou 93/13 vo všetkých členských štátoch týkať otázky, aké hľadiská môže alebo musí vnútroštátny súd zohľadniť v prípade, keď sa všeobecné kritériá stanovené smernicou uplatnia na zvláštnu individuálnu zmluvnú podmienku?

4. Môže vnútroštátny súd v prípade, keď si sám všimol, že ide prípadne o nekalý charakter zmluvnej podmienky, vykonať *ex offo* dokazovanie s cieľom zistiť skutkové a právne skutočnosti potrebné na toto posúdenie, hoci účastníci sporu nepredložili takýto návrh, ak vnútroštátne procesné právo umožňuje toto dokazovanie len na návrh účastníkov konania?"

IV — Konanie pred Súdnym dvorom

27. Návrh na začatie prejudiciálneho konania z 27. marca 2008 bol doručený kancelárii Súdneho dvora 7. apríla 2008. Pôvodne obsahoval tri prejudiciálne otázky.

28. Rozhodnutím z 15. septembra 2008 doručeným Súdnemu dvoru 22. septembra 2008 doplnil vnútroštátny súd svoj návrh na začatie prejudiciálneho konania o štvrtú prejudiciálnu otázku. Túto poslednú otázku však zobral späť rozhodnutím z 29. januára 2009.

29. Rozhodnutím z 2. júla 2009 doručeným Súdnemu dvoru 3. júla 2009 vnútroštátny súd informoval Súdny dvor o skutočnosti, že vzhľadom na rozsudok Pannon GSM už nepovažuje za potrebné získať odpoveď na prvú a druhú otázku, ktoré položil vo svojom rozhodnutí z 27. marca 2008, a preto už netrvá na odpovedi na tieto otázky. Naproti tomu trvá na odpovedi na tretiu otázku, ktorú doplnil o tri nové otázky.

30. Konečné znenie prejudiciálnych otázok je uvedené vyššie.

31. Maďarská vláda, vlády Írskej republiky, Holandského kráľovstva a Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia predložili písomné pripomienky v lehote stanovenej v článku 23 Štatútu Súdneho dvora.

32. Keďže žiaden z účastníkov konania nenavrhol otvorenie ústnej časti konania, návrhy v tejto veci sa mohli vypracovať v nadväznosti na všeobecnú poradu Súdneho dvora z 9. marca 2010.

V — Hlavné tvrdenia účastníkov konania

A — *Prvá prejudiciálna otázka*

33. Maďarská vláda sa domnieva, že vnútroštátne procesné pravidlá, ktoré sú predmetom konania, by mohli spôsobovať problémy iba v prípade, ak by obmedzovali prejudiciálne konanie stanovené v článku 234 ES.

34. Odvoláva sa na skutočnosť, že keďže návrhy na začatie prejudiciálneho konania predkladané vnútroštátnymi súdmi môžu ovplyvniť tak uplatňovanie maďarského práva, ako aj posúdenie práva Spoločenstva, existuje zásadný záujem na tom, aby táto vláda bola čo najskôr informovaná o akomkoľvek prejudiciálnom návrhu a jeho predmete. Hoci právo Spoločenstva vo svojich všeobecných ustanoveniach týkajúcich sa prejudiciálneho konania v tejto súvislosti nič nestanovuje, maďarská vláda sa domnieva, že z tejto skutočnosti nemožno vyvodiť záver, že je zakázané, aby členský štát zaviedol mechanizmus, ktorý mu umožňuje byť čo najrýchlejšie informovaný o rozhodnutí o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, a to tým skôr, že toto rozhodnutie mu v konečnom dôsledku doručí kancelária Súdneho dvora.

35. Maďarská vláda preto dospela k záveru, že skutočnosť, že členský štát je informovaný

o návrhoch na začatie prejudiciálneho konania skôr ako iné dotknuté osoby, nie je nezlučiteľná s právom Spoločenstva.

36. Komisia sa domnieva, že článok 23 Štatútu Súdneho dvora nezakazuje danému vnútroštátnemu súdu informovať iné orgány, akým je ministerstvo spravodlivosti, o návrhoch na začatie prejudiciálneho konania. Takýto zákaz nevyplýva ani z ustanovenia, podľa ktorého Súdny dvor doručuje toto rozhodnutie vnútroštátneho súdu členských štátov.

37. Zaslanie prejudiciálneho návrhu – ktorým sa začína prejudiciálne konanie v súlade s článkom 234 ES – ministerstvu spravodlivosti prakticky neznemožňuje ani príliš nesťažuje výkon práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva. V rámci prejudiciálneho konania neexistuje nijaká právna zásada, ktorá by zakazovala informovať prípadného účastníka o súdnom konaní alebo o niektorej jeho etape.

38. Podľa Komisie riziko ovplyvňovania vnútroštátneho súdu vznikne len v prípade, ak tento súd začne prejudiciálne konanie až po upozornení vnútroštátnych orgánov. Vo veci samej však povinnosť stanovená vnútroštátnym právom neobsahuje žiadnu dodatočnú náležitosť v porovnaní s pravidlami práva Spoločenstva, ktorá by mohla ovplyvniť rozhodnutie vnútroštátneho súdu, a preto neobmedzuje právo začať prejudiciálne konanie.

B — *Druhá prejudiciálna otázka*

39. Maďarská vláda uvádza, že na účely posúdenia nekalej povahy zmluvnej podmienky treba zohľadniť všetky osobitné okolnosti týkajúce sa predmetu zmluvy a jej uzatvorenia. Vnútroštátny súd by mal preskúmať spornú zmluvnú podmienku a vyjadriť sa k otázke, či táto podmienka má znaky, na základe ktorých musí byť považovaná za nekalú v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.

40. Komisia sa domnieva, že výkladová právomoc, ktorou disponuje Súdny dvor, sa vzťahuje na výklad pojmu „nekalá zmluvná podmienka“ uvedený v smernici 93/13. Súdny dvor však nemôže rozhodnúť, či sa má alebo nemá zmluvná podmienka v konkrétnej veci považovať za nekalú, pretože ide o výsadné právo vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje vo veci samej.

C — *Tretia prejudiciálna otázka*

41. Podľa maďarskej vlády Súdny dvor môže prostredníctvom výkladu pojmu nekalá zmluvná podmienka a osobitných podmienok vymenovaných v prílohe k smernici 93/13 poskytnúť vnútroštátnemu súdu kritériá, ktoré môžu slúžiť ako návod pri posúdení nekalej povahy osobitnej zmluvnej podmienky.

42. Podľa Komisie skutočnosť, že Súdny dvor poskytuje vnútroštátnym súdom návod na uplatňovanie práva Spoločenstva, je neoddeliteľnou súčasťou výkladu tohto práva. V dôsledku toho uvedená právomoc prináleží Súdnemu dvoru aj v prípade otázok nastolených v súvislosti s uplatňovaním smernice 93/13.

D — *Štvrtá prejudiciálna otázka*

43. Írska vláda sa domnieva, že keby by Súdny dvor v rozsudku Pannon GSM v úmysle uložiť vnútroštátnym súdom jasnú povinnosť preskúmať *ex offo* prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, vyjadril by sa v tomto zmysle nepodmienečne. Namiesto toho spresnil, že povinnosť stanovená v bodoch 32 a 35 rozsudku Pannon GSM sa uplatňuje, ak je vnútroštátny súd „oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel". Írska vláda sa teda domnieva, že v rozsudku Pannon GSM Súdny dvor zaviedol rovnováhu medzi záujmami ochrany spotrebiteľov na jednej strane a dodržiavaním základných zásad, z ktorých vychádzajú vnútroštátne právne poriadky, na druhej strane.

44. Podľa írskej vlády by kladná odpoveď na túto otázku znamenala, že vnútroštátne súdy by mali povinnosť vykonať *ex offo* preskúmanie, ktoré by malo za cieľ preukázať skutkové a právne okolnosti na účely určenia, či je zmluvná podmienka potenciálne nekalá. Vnútroštátne súdy by boli povinné vykonávať dokazovanie, hoci by im v tom bránili vnútroštátne procesné pravidlá, ktorým podliehajú. V tejto súvislosti však írska vláda pripomína, že rozsudok Pannon GSM rešpektuje „pasívnu úlohu" vnútroštátnych občianskoprávnych súdov v sporových veciach.

45. Maďarská vláda sa domnieva, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 predstavuje ustanovenie kogentného práva. Z toho vyplýva, že v rámci posúdenia nekalej povahy zmluvných podmienok musí vnútroštátny súd uplatňovať v súlade so zásadou ekvivalencie stanovenou právom Spoločenstva rovnaké procesné pravidlá, ako sú tie, ktoré sa uplatňujú v prípade kogentných vnútroštátnych pravidiel. Ak vnútroštátne právo stanovuje možnosť alebo povinnosť nariadiť dokazovanie *ex offo*

v prípade uplatnenia kogentných pravidiel, musí to platiť aj v prípade preskúmania nekalých podmienok obsiahnutých v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi.

46. Smernica 93/13 neukladá vnútroštátnym súdom povinnosť preukázať okolnosti veci samej, teda posúdiť *ex offo* vo všetkých prípadoch nekalú povahu zmluvných podmienok. V súlade so zásadou procesnej autonómie členských štátov sú to vnútroštátne pravidlá, ktoré vymedzujú rozsah pôsobnosti povinnosti vykonať dokazovanie *ex offo*.

47. Okrem toho, ak vnútroštátne právo stanovuje dokazovanie *ex offo v* oblasti zmluvného práva, tento postup sa musí uplatniť aj v prípade nekalej podmienky v zmysle smernice 93/13. Ak ale vnútroštátne právo uprednostňuje právo účastníkov konania v tom zmysle, že súd môže nariadiť dokazovanie iba na návrh týchto účastníkov konania, takýto režim sa uplatní aj v prípade preskúmania nekalej povahy zmluvnej podmienky v zmysle smernice. Pokiaľ by sa vnútroštátny súd domnieval, že posúdenie zmluvnej podmienky vyžaduje dodatočné dôkazy, musí informovať účastníkov konania o skutočnostiach, v dôsledku ktorých je nevyhnutné dokazovanie, aby mohli vhodným spôsobom predložiť svoje stanoviská.

48. Holandská vláda sa domnieva, že štvrtá prejudiciálna otázka sa pravdepodobne týka prípadu, keď sa žalovaný nedostavil na pojednávanie a vnútroštátny súd vydal rozsudok pre zmeškanie. Domnieva sa, že pri rozhodnutiach pre zmeškanie predstavuje povinnosť súdu vykonávať *ex offo* dokazovanie nekalej povahy zmluvných podmienok vo všetkých prípadoch neprimerané bremeno pre súd a pre vnútroštátny súdny systém. Na tieto účely by sa mal vnútroštátny súd oboznámiť so zmluvnými podmienkami a preskúmať *ex offo* celú zmluvu, vrátane všeobecných podmienok, aj keď spotrebiteľ zostáva úplne pasívny. Tiež treba dať druhej strane príležitosť zaujať stanovisko k prípadnému určeniu neplatnosti zmluvnej podmienky alebo neplatnosti celej zmluvy.

49. Skutočnosť, že vnútroštátne procesné právo obmedzuje možnosť súdu vykonať dokazovanie *ex offo,* neznamená, že takéto dokazovanie by sa nemalo v žiadnom prípade uskutočniť. Pokiaľ nekalá podmienka spočíva v ustanovení o voľbe príslušnosti súdu, toto ustanovenie by malo byť preskúmané vnútroštátnym súdom, aby sa zaručila účinná právna ochrana spotrebiteľa.

50. Vnútroštátny súd by mal vždy preskúmavať *ex offo,* či ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu uvedené v zmluve predstavuje nekalú zmluvnú podmienku v zmysle článku 6 smernice 93/13 aj v prípade rozhodnutí pre zmeškanie. Ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu,

ktoré spotrebiteľovi znemožňuje alebo sťažuje spochybnenie žaloby, zasahuje do účinnej právnej ochrany zamýšľanej smernicou. Vnútroštátny súd by mal teda vždy *ex offo* preskúmať dotknutú zmluvnú podmienku.

51. Podľa vlády Spojeného kráľovstva by mal výklad bodu 35 rozsudku Pannon GSM v tom zmysle, že existuje všeobecná dôkazná povinnosť vnútroštátneho súdu, pre tento súd závažné dôsledky, ktoré by viedli až k samotnému spochybneniu procesnej autonómie právnych poriadkov členských štátov. Pokiaľ by súdu neboli predložené právne a skutkové okolnosti potrebné na preskúmanie nekalej povahy zmluvnej podmienky, alebo pokiaľ sa spotrebiteľ vzdal práva dovolávať sa nekalej povahy podmienky, všeobecná dôkazná povinnosť vnútroštátneho súdu by bola v rozpore s režimom právnej ochrany zavedeným smernicou 93/13.

52. Podľa vlády Spojeného kráľovstva, ak účastník konania alebo súd identifikoval nekalú podmienku (alebo potenciálne nekalú podmienku) a ak je následkom tejto podmienky v spojení s vnútroštátnym procesným pravidlom odradenie spotrebiteľa od podania žaloby vo veci samej, vnútroštátny súd je povinný nepriznať takejto podmienke účinnosť, napríklad tým, že túto otázku nastolí *ex offo* predtým, ako sa odradzujúci účinok uskutoční. Všeobecná dôkazná povinnosť by sa negatívne odrazila na práve spotrebiteľov na prístup k spravodlivosti, pretože by sa premietla do zvýšenia nákladov a trov konania, a vylúčila by možnosť poskytnúť jednoduché, málo nákladné a rýchle vykonávacie opatrenia.

53. Z pohľadu vlády Spojeného kráľovstva je nemysliteľné, aby právne systémy členských štátov posudzovali všetky platobné rozkazy na zaplatenie peňažných pohľadávok tak, ako keby boli spochybnené. Preto je nevyhnutné určiť súd na účely preskúmania zmluvných dokumentov a okolností týkajúcich sa každého návrhu. Okrem toho by obaja účastníci konania museli byť vyzvaní k predloženiu zmluvy a s ňou spojených dokumentov, aby vnútroštátny súd mohol posúdiť všetky skutkové okolnosti spojené s uzatvorením zmluvy.

54. Ak by Súdny dvor dospel k záveru, že vnútroštátne súdy musia prijať všetky opatrenia na zaistenie toho, aby boli dostupné všetky právne a skutkové okolnosti potrebné na preskúmanie nekalej povahy zmluvnej podmienky, mohlo by to viesť k porušeniu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze [6].

6 — Ú. v. EÚ L 399, s. 1.

55. Komisia uvádza, že pravidlo článku 6 ods. 1 smernice 93/13 sa uplatňuje na situáciu, v rámci ktorej je nekalá akákoľvek zmluvná podmienka, a vymedzuje právne následky, ktoré z toho vyplývajú, konkrétne absenciu záväznej povahy podmienky. Prejudiciálna otázka sa však netýka prípadu, keď je jedna zmluvná podmienka nekalá, ale situácie, keď vnútroštátny súd bez preukázania iba predpokladá, že zmluvná podmienka môže mať prípadne nekalú povahu. Smernica však v tejto súvislosti neobsahuje nijaké ustanovenie.

56. Súdny dvor ešte nerozhodoval o otázke, či je vnútroštátny súd povinný preskúmať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky, ak nedisponuje skutkovými a právnymi okolnosťami potrebnými na tento účel. Právo Spoločenstva totiž neobsahuje žiadne ustanovenie oprávňujúce vnútroštátny súd zadovážiť si *ex offo* právne a skutkové okolnosti, ktoré by mu prípadne umožnili preukázať nekalú povahu zmluvnej podmienky, ak už tieto okolnosti nie sú dostupné.

57. Podľa Komisie by právo Spoločenstva zverilo vnútroštátnemu súdu rovnakú úlohu, akú má vyšetrovací súd, ak by mu uložilo povinnosť vykonať dokazovanie *ex offo v* prípade domnienky, že určitá zmluvná podmienka môže byť nekalá. Táto forma zásahu by vyžadovala prijatie detailných ustanovení vo vnútroštátnych procesných právnych úpravách. Bolo by potrebné napríklad spresniť, v akých prípadoch alebo pri akej miere podozrenia je vnútroštátny súd povinný vykonať takéto dokazovanie. Okrem toho by bolo vhodné vymedziť procesné nástroje, ktorými by disponoval na tento účel. Takýto vývoj právomocí vnútroštátneho súdu by mohol viesť k zásadným zmenám v organizácii právnych systémov členských štátov.

58. Vnútroštátny súd však v rámci preskúmania vlastnej príslušnosti zostáva povinný overiť *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky, ak disponuje skutkovými a právnymi okolnosťami potrebnými na tento účel, a neuplatniť nekalú podmienku, ak proti tomu spotrebiteľ nenamieta.

VI — Právny stav

A — *Úvodné poznámky*

59. Táto vec opätovne poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť, aby zdokonalil svoju judikatúru o nekalých podmienkach v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi v zmysle smernice 93/13. Predovšetkým treba uviesť,

že v tomto prípade nejde o posúdenie takej podmienky alebo identifikovanie jej povahy, ale ide skôr o vyjasnenie niektorých inštitucionálnych a kompetenčných aspektov v rámci vzťahu komplexnej spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi, ktorý sa predovšetkým v oblasti ochrany spotrebiteľov vyznačuje prísnym rozdelením úloh [7]. Treba najmä spresniť právomoci vnútroštátneho súdu, ktorému ako funkčnému súdu Spoločenstva prináleží uplatňovať právo Spoločenstva v konaniach vo veci samej pri zohľadnení výkladu poskytnutého Súdnym dvorom.

60. Prvé tri prejudiciálne otázky sa týkajú najmä prejudiciálneho konania upraveného článkom 234 ES, od nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy článkom 267 ZFEÚ [8], vrátane jeho podmienok stanovených procesnými ustanoveniami Štatútu Súdneho dvora, s osobitným zreteľom na posúdenie nekalej povahy zmluvných podmienok stanovené v smernici 93/13. Z tematického hľadiska treba oddelene preskúmať štvrtú prejudiciálnu otázku, ktorá sa týka skôr právomoci vnútroštátneho súdu. V záujme zrozumiteľnosti budú prejudiciálne otázky preskúmané v tomto poradí.

B — *Prvá prejudiciálna otázka*

1. Všeobecne

61. Základné ustanovenia o súdnej právomoci Únie obsahuje Zmluva ES, Zmluva Euratom a v menšej miere Zmluva o EÚ. Protokol o Štatúte Súdneho dvora tvoriaci prílohu k Zmluve ES tiež obsahuje rámcovú právnu úpravu, s ktorou musia byť jednotlivé rokovacie poriadky súdov Únie v súlade. Ako vyplýva z článkov 245 ES a 311 ES, Štatút Súdneho dvora, ktorého výkladu sa domáha vnútroštátny súd vo svojej prvej prejudiciálnej

7 — Pozri rozsudok zo 16. decembra 1981, Foglia, 244/80, Zb. s. 3045, bod 14. Súdny dvor v ňom konštatuje, že článok 234 ES je založený na spolupráci, ktorá pozostáva z rozdelenia úloh medzi vnútroštátnym súdom a súdom Spoločenstva v záujme riadneho uplatňovania a jednotného výkladu práva Spoločenstva vo všetkých členských štátoch. Pozri v tomto zmysle tiež EVERLING, U.: *Das Vorabentscheidungsverfahren vor dem Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften.* Baden-Baden, 1986, s. 21, ako aj WÄGENBAUR, B.: *Kommentar zur Satzung und Verfahrensordnungen EuGH/EuG.* Munich, 2008, článok 23 Štatútu Súdneho dvora bod 2, s. 27.

8 — Uvedené nadobudnutie účinnosti nemá vplyv na právne posúdenie prejednávanej veci. Keďže návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný pred 1. decembrom 2009, treba ďalej používať pôvodné číslovanie Zmluvy z Nice.

otázke, je súčasťou primárneho práva. Súdny dvor preto môže vyvodiť právomoc na výklad ustanovení Štatútu Súdneho dvora, čiže jeho článku 23, priamo z článku 234 prvého odseku písm. a) ES [9].

2. Obmedzenia práva Spoločenstva

a) Článok 23 Štatútu Súdneho dvora

62. Pokiaľ ide o otázku súladu medzi takým pravidlom, akým je článok 155/A ods. 2 maďarského občianskeho súdneho poriadku, a článkom 23 Štatútu Súdneho dvora, treba pripomenúť, že tak ako pre každú právnu normu práva Spoločenstva existuje aj na úrovni vzťahu medzi Štatútom Súdneho dvora a právom členských štátov prednosť práva Spoločenstva. Vnútroštátne procesné pravidlo, ktoré ukladá vnútroštátnym súdom predkladajúcim Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania povinnosť predložiť tento návrh pre informáciu zároveň aj ministrovi spravodlivosti, sa môže považovať za zlučiteľné s právom Spoločenstva iba za predpokladu, že tomu nebráni žiadne ustanovenie uvedené v článku 23 Štatútu Súdneho dvora alebo v zostávajúcej časti práva Spoločenstva.

63. Zákaz takej právnej úpravy nemôže byť v žiadnom prípade priamo vyvodený z článku 23 Štatútu Súdneho dvora. Ani znenie, ani účel, ani cieľ tohto ustanovenia, ktorým je poskytnúť prostredníctvom oznámenia rozhodnutia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania vládam členských štátov a iným dotknutým osobám možnosť vyjadriť sa k prejudiciálnym otázkam [10], nebráni priamemu doručeniu rozhodnutia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania vláde daného členského štátu, pretože cieľom obidvoch právnych úprav, hoci nie sú úplne totožné, je informovať členský štát. V konečnom dôsledku plnia rovnakú procesnú úlohu.

64. Otázkou zostáva, či takejto právnej úprave nebránia iné ustanovenia.

9 — V tomto zmysle LENAERTS, K., ARTS, A., MASELIS, I.: *Procedural Law of the European Union.* 2. vyd., s. 188, bod 6-003, s. 175, uvádzajú, že prílohy a protokoly priložené k Zmluvám majú rovnaké právne účinky ako samotné Zmluvy.

10 — Rozsudok z 8. septembra 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional a Bwin Internatinal, C-42/07, Zb. s. I-7633, bod 40. V tomto rozsudku Súdny dvor skonštatoval, že informácie, ktoré mu musia byť poskytnuté v rámci návrhu na začatie prejudiciálneho konania, neslúžia iba na to, aby umožnili Súdnemu dvoru dať užitočné odpovede vnútroštátnemu súdu, ale musia rovnako poskytnúť vládam členských štátov, ako aj iným dotknutým osobám možnosť predložiť pripomienky podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora.

b) Zásady ekvivalencie a efektivity

65. V tejto súvislosti treba predovšetkým pripomenúť, že procesné právo členských štátov v zásade nepodlieha žiadnej harmonizácii. Neexistuje ani všeobecná normotvorná právomoc Spoločenstva v tejto oblasti. V dôsledku toho právo Spoločenstva uznáva autonómiu vnútroštátneho procesného práva [11]. To platí aj v rámci prejudiciálneho konania v zmysle článku 234 ES. Preto prináleží výlučne vnútroštátnemu súdu, aby prípadne prerušil dané konanie a obrátil sa na Súdny dvor. Článok 234 ES zveruje vnútroštátnemu súdu právomoc posúdiť, či potrebuje rozhodnutie z hľadiska práva Spoločenstva. Prejudiciálne konanie preto prebieha na Súdnom dvore, pokiaľ vnútroštátny súd nezobral svoj návrh späť alebo ho nezrušil. [12] Otázka, či, za akých podmienok, a v akej miere môže byť rozhodnutie vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania napadnuté, závisí výlučne od vnútroštátneho práva. [13] Vnútroštátnemu súdu v konečnom dôsledku zostáva právomoc rozhodovať o všetkých skutkových a právnych aspektoch vnútroštátneho konania. Prináleží mu určiť, či je rozhodnutie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania v súlade s vnútroštátnymi pravidlami o súdnej organizácii a konaniach. [14]

66. Iba sporadicky sa stáva, že osobitné pravidlá o forme a podmienkach, v rámci ktorých musí byť návrh na začatie prejudiciálneho konania adresovaný Súdnemu dvoru, možno identifikovať v písanom procesnom práve Európskej únie a v judikatúre. [15]

67. Významné obmedzenie zásady správnej autonómie členských štátov vyplýva predovšetkým zo všeobecných zásad práva Spoločenstva, napríklad vo vzťahu k uplatneniu subjektívnych práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva. Súdny dvor opakovane rozhodol, že ak neexistuje právna úprava Spoločenstva v predmetnej oblasti, musí procesné podmienky konaní určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osoby podliehajúce súdnej právomoci vyvodzujú z práva Spoločenstva, upraviť vnútroštátny

11 — Rozsudok z 3. septembra 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, Zb. s. I-7501, bod 24. Súdny dvor vo svojej judikatúre niekedy používa pojem „zásada procesnej autonómie".

12 — Rozsudok z 30. januára 1974, BRT, 127/73, Zb. s. 51, body 7 až 9.

13 — Uznesenie zo 16. júna 1970, Chanel, 31/68, Zb. s. 404.

14 — Rozsudky zo 14. januára 1982, Reina, 65/81, Zb. s. 33, bod 7; z 20. októbra 1993, Balocchi, C-10/92, Zb. s. I-5105, bod 16; z 11. júla 1996, SFEI a i., C-39/94, Zb. s. I-3547, bod 248, a z 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, C-143/99, Zb. s. I-8365, bod 19.

15 — Pozri rozsudok Liga Portuguesa de Futebol Profissional, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 40. Súdny dvor v ňom odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej je na jednej strane potrebné, aby vnútroštátny súd vymedzil skutkový a právny rámec, do ktorého sa začleňujú ním položené otázky, alebo prinajmenšom objasnil skutkové predpoklady, na ktorých sa tieto otázky zakladajú. Na druhej strane musí návrh na začatie prejudiciálneho konania uvádzať presné dôvody, pre ktoré vnútroštátny súd považuje výklad práva Spoločenstva za sporný a položenie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru za potrebné. V tomto kontexte je nevyhnutné, aby vnútroštátny súd v minimálnej miere objasnil dôvody výberu ustanovení práva Spoločenstva, ktorých výklad navrhol uskutočniť, a súvislosť, ktorá existuje medzi týmito ustanoveniami a ustanoveniami vnútroštátneho práva vzťahujúcimi sa na konanie vo veci samej.

právny poriadok každého členského štátu, tieto pravidlá však nesmú byť menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné vnútroštátne konania (zásada ekvivalencie), ani nesmú v praxi znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva (zásada efektivity) [16].

68. Relatívne stručné odôvodnenie vnútroštátneho súdu ohľadom úvah, ktoré viedli k položeniu tejto prejudiciálnej otázky, neumožňuje určiť, do akej miery by článku 23 Štatútu Súdneho dvora mohlo odporovať také pravidlo, ako je článok 155/A ods. 2 maďarského občianskeho súdneho poriadku. Tiež nie je zrejmé, *a fortiori*, do akej miery by mohlo sporné pravidlo ohroziť úlohu prejudiciálneho konania spočívajúcu v individuálnej súdnej ochrane. [17] Je však zjavné, že vnútroštátny súd to úplne nevylučuje. Vzhľadom na potrebu poskytnúť užitočnú odpoveď na prejudiciálne otázky vnútroštátneho súdu [18] treba ďalej preskúmať zlučiteľnosť dotknutého pravidla s vyššie uvedenými zásadami.

69. Podľa údajov maďarskej vlády [19] je sporné ustanovenie procesným pravidlom, ktoré ukladá vnútroštátnemu súdu informačnú povinnosť. Túto právnu úpravu odôvodňuje potrebou byť čo najskôr informovaná o návrhoch na začatie prejudiciálneho konania predložených vnútroštátnymi súdmi, a to tým skôr, že uvedené návrhy môžu mať priamy účinok na vnútroštátne právo a na posúdenie práva Spoločenstva týmito súdmi. Podľa maďarskej vlády existuje „prednostný

16 — Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. decembra 1995, van Schijndel a van Veen, C-430/93 a C-431/93, Zb. s. I-4705, bod 17; z 15. septembra 1998, Ansaldo Energia a i., C-279/96 až C-281/96, Zb. s. I-5025, body 16 a 27; z 1. decembra 1998, Levez, C-326/96, Zb. s. I-7835, bod 18; zo 16. mája 2000, Preston a i., C-78/98, Zb. s. I-3201, bod 31; zo 6. decembra 2001, Clean Car Autoservice, C-472/99, Zb. s. I-9687, bod 28; z 9. decembra 2003, Komisia/Taliansko, C-129/00, Zb. s. I-14637, bod 25; z 19. septembra 2006, i-21 Germany a Arcor, C-392/04 a C-422/04, Zb. s. I-8559, bod 57; z 26. októbra 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Zb. s. I-10421, bod 24; zo 7. júna 2007, van der Weerd a i., C-222/05 až C-225/05, Zb. s. I-4233, bod 28, a zo 6. októbra 2009, Asturcom, C-40/08, Zb. s. I-9579, bod 38.

17 — Treba však zohľadniť skutočnosť, že prejudiciálne konanie má popri svojej objektívnej úlohe zaručiť jednotné uplatňovanie práva Spoločenstva v členských štátoch význam aj pre individuálnu súdnu ochranu. Fyzické alebo právnické osoby, ktorým článok 230 ods. 4 ES priznáva iba v obmedzenom rozsahu aktívnu legitimáciu v konaniach proti právnym aktom Spoločenstva, sa totiž ako účastníci vnútroštátneho súdneho konania môžu domáhať na súde členského štátu neplatnosti aktu Spoločenstva relevantného v rámci daného konania alebo vďaka prejudiciálnemu konaniu získať vo svoj prospech výklad práva Spoločenstva Súdnym dvorom (pozri SCHWARZE, J.: In: *EU-Kommentar.* 2. vyd., Baden-Baden: Jürgen Schwarze, 2009, článok 234 ES, bod 4, s. 1810).

18 — Vo svojom rozsudku z 12. júla 1979, Union laitière normande (244/78, Zb. s. 2663, bod 5), Súdny dvor uviedol, že hoci mu článok 234 ES neumožňuje posúdiť dôvody rozhodnutia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, potreba dospieť k užitočnému výkladu práva Spoločenstva môže vyžadovať, aby sa definoval právny rámec, v ktorom sa má vykonať požadovaný výklad. Podľa LENAERTS, K., ARTS, A. a MASELIS, I., c. d. v poznámke pod čiarou 9, s. 188, bod 6-021, Súdnemu dvoru nič nebráni v tom, aby predostrel svoje vnímanie skutkových okolností vo veci samej a niektorých aspektov vnútroštátneho práva ako východisko pre užitočný výklad platných ustanovení a zásad práva Spoločenstva.

19 — Bod 55 jej vyjadrenia.

záujem“ Maďarskej republiky byť z právneho hľadiska čo najskôr informovaná. Vzhľadom na skutočnosť, že článok 23 prvý odsek druhá veta Štatútu Súdneho dvora v spojení s článkom 104 prvým odsekom rokovacieho poriadku už stanovuje povinnosť kancelárie súdu oznámiť návrh na začatie prejudiciálneho konania (okrem iného) členským štátom – vrátane členského štátu, v ktorom sa nachádza vnútroštátny súd – výhoda tohto procesného ustanovenia môže objektívne spočívať iba v tom, že vláda dotknutého členského štátu získa viac času na prípravu vyjadrení a písomných pripomienok v zmysle článku 23 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora na účely prípadnej účasti na písomnom konaní na Súdnom dvore.

70. Hoci neexistujú náznaky existencie podobných pravidiel v porovnateľných vnútroštátnych konaniach, čo sťažuje právne preskúmanie vo svetle zásady ekvivalencie, domnievam sa, že nie je jasné, v akej miere by takáto právna úprava mohla byť vnímaná ako „menej výhodná“ napríklad pre hypotetického nositeľa subjektívnych komunitárnych práv, ktorý by mal záujem uplatňovať ich súdnou cestou. Pokiaľ sa v rámci preskúmania požiadavky ekvivalencie nechceme upriamiť na čisto formálny prístup, logicky si treba položiť otázku týkajúcu sa konkrétnych účinkov dotknutého vnútroštátneho pravidla.

71. Pokiaľ ide o otázku zlučiteľnosti medzi sporným pravidlom a zásadou efektivity, treba konštatovať, že dotknuté ustanovenia v konečnom dôsledku nemôžu v praxi znemožniť alebo nadmerne sťažiť podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor, pretože ich účinok sa obmedzuje, ako je uvedené, iba na informačnú povinnosť. Ich dodržanie teda v žiadnom prípade nemôže byť chápané ako podmienka na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. Sporné ustanovenie okrem toho nijakým spôsobom nespomína právne dôsledky, ktoré by malo prípadné porušenie tejto informačnej povinnosti. Keďže táto povinnosť nespôsobuje žiaden účinok, prinajmenšom z hľadiska hypotetického nositeľa subjektívnych komunitárnych práv, ale má vplyv iba na vzťah medzi vnútroštátnym súdom a vládou, treba vychádzať z toho, že nie je v rozpore so zásadou efektivity.

72. V dôsledku toho je sporná práva úprava v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity.

c) Zásada lojality Spoločenstva v zmysle článku 10 ES

73. Porušenie zásady lojality Spoločenstva v zmysle článku 10 ES treba takisto zobrať do úvahy. Táto zásada zakladá určité povinnosti spolupráce vnútroštátnych súdov voči Únii, najmä povinnosť vzájomnej súdnej pomoci a povinnosť súdneho dialógu so Súdnym dvorom. [20] Je to tak predovšetkým v rámci prejudiciálneho konania, ktoré Súdny dvor považuje za nástroj súdnej spolupráce. To je dôvod, pre ktorý judikatúra Súdneho dvora uznáva, že porušenie povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku stanovenej v článku 234 treťom odseku ES vnútroštátnym súdom rozhodujúcim na poslednom stupni predstavuje porušenie práva Spoločenstva. [21] Objektívne svojvoľné nepredloženie prejudiciálnej otázky na Súdny dvor predstavuje porušenie článku 10 ES v spojení s článkom 234 ES, ktoré môže byť sankcionované jednak Komisiou a inými členskými štátmi na základe konania o nesplnení povinnosti v súlade s článkom 226 ES [22] alebo článkom 258 ZFEÚ a jednak jednotlivcami na základe žaloby o zodpovednosti štátu podľa práva Spoločenstva predloženej na vnútroštátne súdy [23].

74. V prípade, ak neexistuje povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku – čo treba predpokladať v prejednávanej veci, keďže vnútroštátny súd neuviedol informácie preukazujúce opak – sa domnievam, že porušenie článku 10 ES v spojení s článkom 234 ES by bolo predstaviteľné, ak by určité ustanovenia vnútroštátneho procesného práva mali taký vplyv na rozhodnutia vnútroštátnych súdov, že by ich to prípadne mohlo odradiť od využitia práva podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. Porušenie by mohlo spočívať v narušení vzťahu spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi, a to na úkor jednotného výkladu a uplatňovania

20 — Pozri v tomto zmysle KAHL, W.: In: *EUV/EGV-Kommentar.* ed. CH. CALLIESS, M. RUFFERT, 3. vyd., München, 2007, článok 10, bod 47, s. 450.

21 — Rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, Zb. s. I-10239.

22 — Pozri rozsudok Komisia/Taliansko, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, body 33 a 34, ktorý však neodkazuje na článok 10 ES.

23 — Pozri rozsudok Köbler, už citovaný v poznámke pod čiarou 21. Pokiaľ ide o možnosť podať žalobu o nesplnenie povinnosti a o zodpovednosti štátu v práve Spoločenstva, pozri LENAERTS, K., ARTS, D., MASELIS, I., c. d. v poznámke pod čiarou 9, bod 2-053 a nasl., s. 77 a nasl.

práva Spoločenstva vo všetkých členských štátoch Európskej únie. [24]

75. Možnosť súdov nižšieho stupňa každého členského štátu priamo sa obrátiť na Súdny dvor je totiž zásadná pre jednotný výklad a efektívne uplatňovanie práva Spoločenstva. Predstavuje tiež nástroj, ktorý činí zo všetkých vnútroštátnych súdov súdy uplatňujúce právo Spoločenstva. Vnútroštátny súd sa formulovaním prejudiciálnej otázky zúčastňuje diskusie o práve Spoločenstva bez toho, aby bol závislý od iných vnútroštátnych orgánov alebo súdov. Treba teda výslovne potvrdiť právne stanovisko obhajované generálnym advokátom Poiaresom Madurom v jeho návrhoch vo veci Cartesio, podľa ktorého právo Spoločenstva dáva ktorémukoľvek súdu v ktoromkoľvek členskom štáte právomoc položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky a uvedenú právomoc nemožno obmedzovať vnútroštátnym právom. [25] Súdny dvor správne rozhodol v rozsudku Rheinmühlen [26], že pravidlo vnútroštátneho práva, ktoré bráni uplatneniu konania stanoveného v článku 234 ES, musí byť odstránené.

76. Ako som však už uviedla [27], sporné vnútroštátne pravidlo žiadnym spôsobom nepredstavuje podmienku na podanie prejudiciálnej otázky na Súdny dvor a zakladá iba povinnosť vnútroštátnych súdov informovať príslušný vládny orgán. Takéto pravidlo procesného práva tiež nepodriaďuje rozhodnutie vnútroštátnych súdov podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania vôli výkonnej moci. V dôsledku toho mi nie je jasné, akým spôsobom by povinnosť dodržať uvedený postup mohla mať negatívny vplyv na možnosť vnútroštátnych súdov podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.

77. Keďže možnosť vnútroštátnych súdov adresovať Súdnemu dvoru svoje návrhy na začatie prejudiciálneho konania nie je spornou právnou úpravou obmedzená, porušenie zásady lojality Spoločenstva v zmysle článku 10 ES nenastalo.

24 — Súdny dvor opakovane rozhodol, že systém vytvorený článkom 234 ES na účely zabezpečenia jednotného výkladu práva Spoločenstva v členských štátoch zakladá priamu spoluprácu medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi, a to prostredníctvom konania bez akejkoľvek možnosti iniciatívy účastníkov konania (rozsudky z 12. februára 2008, Kempter, C-2/06, Zb. s. I-411, bod 41, a zo 16. decembra 2008, Cartesio, C-210/06, Zb. s. I-9641, bod 90). Ako uvádza EVERLING, U., c. d. v poznámke pod čiarou 7, s. 16, je zrejmé, že orgány a súdy jednotlivých členských štátov by mali úplne odlišné rozhodovacie praktiky, ak by sa nevykonalo všetko potrebné na zabezpečenie jednotného výkladu práva Spoločenstva. Táto úloha prináleží Súdnemu dvoru v rámci prejudiciálneho konania. Súdny dvor od začiatku zdôrazňuje, že jednotný výklad a uplatňovanie práva Spoločenstva je súčasťou základných zásad práva Spoločenstva, ktoré nemôžu byť spochybnené žiadnym ustanovením vnútroštátneho práva. V tejto súvislosti Súdny dvor odkazuje na rozsudok zo 16. januára 1974, Rheinmühlen (166/73, Zb. s. 33).

25 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 22. mája 2008 vo veci Cartesio (rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 24), bod 21. Pozri v tomto zmysle CLASSEN, C. D.: *Europarecht.* ed. R. SCHULZE, M. ZULEEG, bod 76, a. 204, ktorý uvádza, že možnosť predložiť prejudiciálnu otázku nemôže byť obmedzená vnútroštátnym procesným právom.

26 — Pozri rozsudky Rheinmühlen, už citovaný v poznámke pod čiarou 24, body 2 a 3, a van Schijndel a van Veen, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 18.

27 — Bod 71 týchto návrhov.

d) Zásada procesnej rovnosti

78. Vnútroštátna právna úprava, ako je právna úprava vo veci samej, môže byť tiež preskúmaná z hľadiska zlučiteľnosti so zásadou procesnej rovnosti, najmä pokiaľ sa maďarská vláda tým, že je vopred informovaná o návrhoch na začatie prejudiciálneho konania vnútroštátnych súdov, dostane z procesného hľadiska do výhodnejšieho postavenia v porovnaní s inými účastníkmi konania, pretože má viac času na prípravu vyjadrení alebo písomných pripomienok v zmysle článku 23 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora.

79. Zásadu procesnej rovnosti uznala judikatúra Súdneho dvora ako procesnú záruku [28]. Z dogmatického hľadiska je táto zásada odvodená od všeobecnej zásady práva na spravodlivý proces [29], ktorá zaväzuje súdy Únie, a sama predstavuje vyjadrenie zásady právneho štátu, ako aj všeobecnej zásady rovnosti. Zaisťuje formálnu rovnosť právneho postavenia účastníkov konania, ako aj ich vecnú rovnocennosť v zmysle rovnosti príležitostí v konaní, na ktorú súd musí dbať. Táto procesná zásada poskytuje účastníkom konania predovšetkým právo predostrieť všetky okolnosti relevantné pre rozhodnutie súdu a autonómne uplatňovať všetky procesné prostriedky obrany voči nárokom protistrany.

80. Treba však zohľadniť skutočnosť, že táto zásada je úzko spojená so zásadou kontradiktórnosti [30]. Podstatou uvedenej zásady sú kontradiktórne záujmy účastníkov konania, ktoré vyžadujú rovnosť v právach a povinnostiach, ako aj rovnaké procesné možnosti. Kontradiktórne konania, akými sú konania o nesplnení povinnosti a žaloby na neplatnosť alebo nečinnosť, sa vyznačujú tým, že žalobca podá návrh založený na práve Spoločenstva smerujúci proti žalovanému, a žalovaný sa proti tomuto návrhu bráni. Žalobca a žalovaný sú účastníkmi sporového konania. Naproti tomu nekontradiktórne konania napĺňajú objektívnu úlohu právnej ochrany a kontroly. Nevystupujú v nich účastníci konania, ale iba dotknuté osoby [31]. Prejudiciálne konanie v zmysle článku 234 ES, ktorého

28 — Pozri rozsudky z 15. júna 2000, TEAM/Komisia, C-13/99 P, Zb. s. I-4671, body 35 a 36, a z 9. septembra 1999, Petrides/Komisia, C-64/98 P, Zb. s. I-5187, bod 31. Pozri rozsudok z 29. júna 1995, ICI/Komisia, T-36/91, Zb. s. II-1847, bod 93.

29 — Pozri v tomto zmysle SACHS, B.: *Die Ex-Officio-Prüfung durch die Gemeinschaftsgerichte.* Tübingen, 2008, s. 208. Práve v rozsudku zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, (C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 21), Súdny dvor po prvýkrát výslovne uznal, že súdy Únie sú viazané všeobecnou zásadou práva na spravodlivý proces.

30 — Pozri v tomto zmysle SACHS, B., c. d. v poznámke pod čiarou 29. Pozri rozsudok Petrides/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 28, bod 31.

31 — KOENIG, C., PECHSTEIN, M., SANDER, C.: *EU-/EG-Prozessrecht.* 2. vyd., Tübingen 2002, bod 123, s. 65.

cieľom je zaručiť jednotné uplatňovanie práva Spoločenstva, predstavuje najvýznamnejší príklad nekontradiktórneho konania.[32] Na rozdiel od priamych žalôb a konania o stanovisku v zmysle článku 300 ods. 6 ES alebo článku 218 ods. 11 ZFEÚ prejudiciálne konanie nepredstavuje autonómne konanie, ale incidenčné konanie v rámci sporu vedeného na súde členského štátu. V rámci tohto konania sa rozhoduje iba o určitých otázkach relevantných pre riešenie sporu vo veci samej, ktoré sa týkajú výkladu alebo platnosti práva Spoločenstva. Tvrdenia, ktoré členské štáty ako dotknuté osoby uvádzajú v rámci písomnej časti konania na Súdnom dvore vo svojich vyjadreniach alebo písomných pripomienkach, preto nemožno považovať za tvrdenia účastníkov konania. Z tohto hľadiska, ako správne uvádza Komisia, sú porovnateľné s právnymi úvahami *amicus curiae*, pretože sú určené výlučne na pomoc Súdnemu dvoru pri rozhodovaní.[33]

81. Vyššie uvedené spresnenia umožňujú lepšie porozumieť účelu a cieľu článku 23 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora. Účelom stanovenia dvojmesačnej lehoty teda nie je zachovanie zásady rovnosti zbraní, ale skôr zaistenie riadneho výkonu spravodlivosti. Na jednej strane musí umožniť zabezpečiť, aby osoby zúčastnené na konaní disponovali dostatočne dlhým obdobím na prípravu a predloženie svojich vyjadrení. Na druhej strane smeruje k zaisteniu rýchleho priebehu konania.

82. V tomto kontexte nemožno uplatniť zásadu procesnej rovnosti na prejednávaný prípad. Žiadna osoba zúčastnená na konaní sa tak nemôže dovolávať skutočnosti, že sa nachádza v menej výhodnom procesnom

32 — Pozri v tomto zmysle KOENIG, C., PECHSTEIN, M., SANDER, C, c. d. v poznámke pod čiarou 31, s. 65; WÄGENBAUR, B., c. d. v poznámke pod čiarou 7, článok 23 Štatútu Súdneho dvora, bod 2, s. 27, a EVERLING, U., c. d. v poznámke pod čiarou 7, s. 56. Vo svojej judikatúre Súdny dvor opisuje prejudiciálne konanie ako „nesporové konanie“, ktoré má incidenčnú povahu v rámci sporu prejednávaného na vnútroštátnom súde a je nezávislé od akejkoľvek iniciatívy účastníkov konania, ktorí môžu byť iba vypočutí v právnom rámci vymedzenom týmto súdom (pozri uznesenie predsedu Súdneho dvora z 24. októbra 2001, Dory, C-186/01 R, Zb. s. I-7823, bod 9 a citovanú judikatúru). Súdny dvor teda odlíšil prejudiciálne konanie od skutočného „sporového konania“ na vnútroštátnom súde, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Z dôvodu základného rozdielu medzi sporovým konaním a incidenčným konaním stanoveným článkom 234 ES Súdny dvor napríklad zamietol uplatnenie ustanovení, ktoré sú uplatniteľné iba na sporové konanie.

33 — To zjavne vyplýva aj z výkladu *a contrario* návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Geelhoed 28. novembra 2002 vo veci Komisia/Nemecko (rozsudok z 10. apríla 2003, C-20/01 a C-28/01, Zb. s. I-3609), bod 42. Generálny advokát v nich uvádza, že účasť vedľajšieho účastníka konania na konaní nespočíva v predložení písomných alebo ústnych vyjadrení ako *amicus curiae* a v pomoci súdu Spoločenstva touto formou, ako je to v rámci článku 20 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora a článku 104 ods. 4 rokovacieho poriadku. Odkaz na posledné uvedené ustanovenie umožňuje vyvodiť záver, že osoba zúčastnená na prejudiciálnom konaní, ktorá predkladá vyjadrenia alebo formuluje pripomienky, koná ako *amicus curiae*. EVERLING, U., c. d. v poznámke pod čiarou 7, s. 57, tiež zjavne potvrdzuje toto tvrdenie. Odkazuje na pomocnú úlohu Komisie v rámci konania na Súdnom dvore. Okrem iného uvádza, že členské štáty využívajú možnosť formulovať pripomienky najmä vtedy, ak sú dotknuté ich konkrétne záujmy, ako napríklad platnosť vnútroštátnych pravidiel alebo záujmy ich štátnych príslušníkov, alebo všeobecnejšie, ak je dotknuté postavenie členských štátov v systéme Spoločenstva.

postavení ako maďarská vláda len preto, lebo táto vláda je na základe vnútroštátneho práva skôr informovaná o návrhu na začatie prejudiciálneho konania pochádzajúceho od súdu tohto členského štátu.

e) Systematické porovnanie s ustanoveniami týkajúcimi sa naliehavého prejudiciálneho konania

83. Ako to preukazujú aj ustanovenia rokovacieho poriadku týkajúce sa naliehavého prejudiciálneho konania, naliehavé dôvody môžu takisto vyvolať potrebu prednostného informovania daného členského štátu. Článok 104b ods. 2 rokovacieho poriadku stanovuje, že prejudiciálny návrh, ktorým sa položila jedna alebo viacero otázok týkajúcich sa oblastí upravených v hlave VI Zmluvy o Európskej únii alebo v hlave IV tretej časti Zmluvy ES – ak vnútroštátny súd navrhol uplatnenie naliehavého konania alebo ak predseda Súdneho dvora požiadal určenú komoru o preskúmanie potreby prejednania návrhu v rámci tohto konania – je bezodkladne doručený tajomníkom členskému štátu, ktorého súd podal tento návrh [34]. V záujme zrýchleného konania sa v tomto štádiu žiadnym dotknutým osobám uvedeným v článku 23 Štatútu Súdneho dvora návrh nedoručuje vzhľadom na potreby prekladu procesných dokumentov. Tieto pravidlá treba chápať ako implicitné uznanie potreby prednostne informovať dotknutý členský štát normotvorcom Spoločenstva. Vzhľadom na túto voľbu normotvorcu nemožno Maďarskej republike vytýkať, že stanovila svoje vlastné pravidlá s cieľom zaistiť, aby jej vláda bola čo najrýchlejšie informovaná o prejudiciálnom návrhu podanom jedným zo súdov tohto členského štátu.

3. Záver

84. Vzhľadom na všetky tieto okolnosti článok 23 Štatútu Súdneho dvora ani iné ustanovenia práva Spoločenstva neobsahujú právne pravidlá, s ktorými by bolo v rozpore vnútroštátne procesné ustanovenie ukladajúce vnútroštátnemu súdu, ktorý predkladá Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania, povinnosť informovať o tomto návrhu súčasne aj ministra spravodlivosti.

34 — Podľa WÄGENBAUR, B., c. d. v poznámke pod čiarou 7, čl. 104b Verf EuGH, bod 9, s. 245, návrh na začatie prejudiciálneho konania je z dôvodu naliehavosti bezodkladne doručený dotknutým subjektom a následne doručený ostatným oprávneným subjektom uvedeným v článku 23 Štatútu Súdneho dvora, teda predtým, ako Súdny dvor rozhodne o otázke, či dotknutý návrh môže byť predmetom naliehavého prejudiciálneho konania. To isté platí, aj v prípade rozhodnutia, či má návrh na začatie prejudiciálneho konania podliehať naliehavému konaniu alebo nie.

C — *Druhá a tretia prejudiciálna otázka*

1. Všeobecne

85. Druhá prejudiciálna otázka sa týka najmä výkladu článku 234 ES. Vnútroštátny súd sa touto otázkou pýta, či sa výkladová právomoc Súdneho dvora vzťahuje na výklad pojmu „nekalá podmienka" v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 a podmienok vymenovaných v prílohe k tejto smernici. Tretia prejudiciálna otázka týkajúca sa možnosti Súdneho dvora poskytnúť výkladové usmernenia je výslovne položená iba vtedy, ak sa kladne odpovie na druhú prejudiciálnu otázku, a je s touto otázkou úzko spojená. Je preto účelné poskytnúť spoločnú odpoveď na obidve otázky.

86. Spôsob, akým sú tieto prejudiciálne otázky formulované, poukazuje na určitú neistotu vnútroštátneho súdu, pokiaľ ide o úlohu Súdneho dvora a úlohu vnútroštátnych súdov v rámci výkladu a uplatňovania smernice 93/13. Za týchto podmienok sa domnievam, že na účely lepšieho porozumenia vzťahu spolupráce, ktorý charakterizuje prejudiciálne konanie, je pred preskúmaním právnych otázok nastolených vnútroštátnym súdom nevyhnutné najskôr stručne načrtnúť všeobecnú výkladovú právomoc Súdneho dvora.

2. Rozsah výkladovej právomoci Súdneho dvora

87. Pokiaľ ide o prvý aspekt, treba sa odvolať na skutočnosť, že všetky pravidlá práva Spoločenstva môžu byť v zásade predmetom návrhu na výklad. Článok 220 ES ods. 1 to potvrdzuje. Súdny dvor vo všeobecnosti poveruje, aby zabezpečil v rámci svojich právomocí dodržiavanie „práva" pri výklade zmluvy ES. Článok 234 prvý odsek písm. b) ES ďalej spresňuje, že výkladová právomoc Súdneho dvora sa vzťahuje najmä na „akty orgánov Spoločenstva", teda na sekundárne právo v celom rozsahu, vrátane právnych aktov uvedených v článku 249 ES. Súdny dvor je teda logicky oprávnený vykladať taký právny akt, akým je smernica 93/13. Oprávnenie sa vzťahuje na právne pojmy uvedené v týchto aktoch, ktoré v súlade s judikatúrou v zásade musia byť predmetom autonómneho výkladu práva Spoločenstva, pokiaľ neexistuje výslovný odkaz na právo členských štátov. [35]

35 — Rozsudok z 18. januára 1984, Ekro, 327/82, Zb. s. 107, bod 11; z 19. septembra 2000, Linster, C-287/98, Zb. s. I-6917, bod 43; z 9. novembra 2000, Yiadom, C-357/98, Zb. s. I-9265, bod 26; zo 6. februára 2003, SENA, C-245/00, Zb. s. I-1251, bod 23; z 12. októbra 2004, Komisia/Portugalsko, C-55/02, Zb. s. I-9387, bod 45; z 27. januára 2005, Junk, C-188/03, Zb. s. I-885, body 27 až 30, a zo 7. decembra 2006, SGAE, C-306/05, Zb. s. I-11519, bod 31.

88. Pokiaľ ide o pojem „nekalá podmienka“ v zmysle článku 3 smernice 93/13, je nesporné, že tento pojem sa neviaže na žiadnu kategóriu práva členských štátov. Ako však správne skonštatoval Súdny dvor, toto ustanovenie tým, že odkazuje na pojmy dobrá viera a značná nerovnováha v právach a povinnostiach strán, len abstraktne definuje skutočnosti, ktoré spôsobujú nekalú povahu zmluvnej podmienky, ktorá nebola individuálne dohodnutá. [36] Napriek pokusu skonkretizovať tento pojem normotvorcom Spoločenstva, ktorý v článku 3 ods. 3 odkazuje na zoznam podmienok uvedený v prílohe k smernici, je zrejmé, že kritérium nekalej povahy je vyjadrené formou všeobecného ustanovenia [37]. Pojem „nekalá podmienka“ je teda nevymedzeným právnym pojmom, ktorého normatívny obsah musí byť spresnený.

89. Ako však potvrdil Súdny dvor vo svojom rozsudku SENA [38] v súvislosti s pojmom „primeraná odmena“ v zmysle článku 8 ods. 2 smernice 92/100 [39] a ako som podrobne uviedla vo svojich nedávnych návrhoch z 11. mája 2010 vo veci C-467/08 (SGAE, prejednávaná na Súdnom dvore) v prípade právneho pojmu „primeraná náhrada“ za súkromné kópie, uvedeného v článku 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29/ES [40], potreba spresniť pojem nebráni jeho klasifikácii ako autonómneho pojmu práva Spoločenstva, ktorý musí podliehať jednotnému výkladu vo všetkých členských štátoch. Naopak, osobitnú pozornosť treba venovať predmetu a cieľu ustanovenia, za ktorými sa skrýva predpokladaná vôľa normotvorcu Spoločenstva. V tomto kontexte treba spomenúť cieľ aproximácie právnych predpisov, akým je aj cieľ uvedený v smernici 93/13 [41], ktorý nevyhnutne implikuje rozvoj autonómnych konceptov práva Spoločenstva vrátane jednotnej terminológie. Úloha spočívajúca v spresnení pojmu Spoločenstva „nekalá podmienka“ prostredníctvom výkladu, a to záväzným spôsobom pre všetky súdy Únie, patrí do právomoci

36 — Rozsudky zo 7. mája 2002, Komisia/Švédsko, C-478/99, Zb. s. I-4147, bod 17, a z 1. apríla 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Zb. s. I-3403, bod 20.

37 — Pozri v tomto zmysle PFEIFFER: In: *Das Recht der Europäischen Union.* ed. GRABITZ, HILF, zväzok IV, komentár smernice 93/13, úvodné poznámky, A5, bod 28, s. 14, a BASEDOW, J.: Der Europäische Gerichtshof und die Klauselrichtlinie 93/13: Der verweigerte Dialog. In: *Festschrift für Günter Hirsch zum 65. Geburtstag*, 2008, s. 58.

38 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 35.

39 — Vo veci SENA Súdny dvor vykladal pojem „primeraná odmena“ v zmysle článku 8 ods. 2 smernice Rady 92/100/EHS z 19. novembra 1992 o nájomnom práve a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich s autorskými právami v oblasti duševného vlastníctva (Ú. v. ES L 346, s. 61; Mim. vyd. 17/001, s. 120). Súdny dvor sa najskôr odvolal na už citovanú judikatúru o výklade autonómnych pojmov práva Spoločenstva a následne poznamenal, že smernica 92/100 neobsahuje žiadnu definíciu dotknutého pojmu. V tejto súvislosti Súdny dvor zjavne vychádzal zo zásady, že normotvorca Spoločenstva sa vedome zdržal definovania podrobnej a záväznej metódy na účely výpočtu tejto odmeny. Výslovne teda uznal možnosť členských štátov, aby si samy stanovili podrobnosti výpočtu takejto „primeranej odmeny“ vymedzením „najvhodnejších kritérií na zabezpečenie dodržiavania tohto pojmu Spoločenstva v medziach uložených právom Spoločenstva a najmä dotknutou smernicou 92/100“, a uspokojil sa s tým, že členské štáty vyzval, aby dodržiavali čo možno najjednotnejším spôsobom na území Spoločenstva pojem primeraná odmena vzhľadom na ciele smernice 92/100 spresnené predovšetkým v jej odôvodneniach. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že skutočnosť, že uvedený pojem vyžaduje konkretizáciu prostredníctvom kritérií, ktoré musia byť vymedzené na vnútroštátnej úrovni, nebránila Súdnemu dvoru uviesť, že pojem primeraná odmena v zmysle článku 8 ods. 2 tejto smernice sa musí vykladať a uplatňovať jednotne vo všetkých členských štátoch. Za osobitných okolností danej veci Súdny dvor takto mohol v konečnom dôsledku potvrdiť, že ide o pojem práva Spoločenstva, ako aj o potrebu autonómneho komunitárneho výkladu.

40 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, s. 10; Mim. vyd. 17/001, s. 230).

41 — Pozri právny základ (článok 95 ES), ako aj odôvodnenia č. 1, 2, 3 a 10 smernice 93/13.

Súdneho dvora, ktorý má v tejto súvislosti právomoc vydať konečné rozhodnutie. [42]

90. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba odpovedať rovnako, teda kladne, aj na doplňujúcu otázku, či sa výkladová právomoc Súdneho dvora vzťahuje na podmienky vymenované v prílohe k smernici. Správnosť tohto stanoviska potvrdil rozsudok Océano Grupo Editorial a Salvat Editores [43], v ktorom sa Súdny dvor v rámci výkladu článku 3 smernice 93/13 odvolal na bod 1 písm. q) jej prílohy. [44] Vyplýva to tiež z rozsudku Pannon GSM [45], v ktorom Súdny dvor výslovne uvádza, že v rozsudku Océano Grupo pri výkone právomoci, ktorá mu je zverená článkom 234 ES, vykladal „všeobecné kritériá" používané normotvorcom Spoločenstva na účely vymedzenia pojmu nekalej podmienky, pokiaľ ide konkrétne o typ podmienky v bode 1 písm. q) prílohy.

42 — V tomto zmysle RŐTHEL, A.: Missbräuchlichkeitskontrolle nach der Klauselrichtlinie: Aufgabenteilung im supranationalen Konkretisierungskatalog. In: *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht.* 2005, s. 422, ktorý uvádza, že prevládajúci názor doktríny v súčasnosti vychádza zo zásady, že konkretizácia všeobecných ustanovení a pojmov, ktorých normatívny obsah musí byť spresnený, patrí do konečnej právomoci Súdneho dvora. Súdny dvor má možnosť konkretizácie s konečnou platnosťou, ktorá bude záväzná, a teda výsadu konkretizácie. Autor sa odvoláva na predmet prejudiciálneho konania a účel harmonizácie právnych predpisov, pretože v opačnom prípade by právo Spoločenstva nemohlo uskutočniť tento posledný uvedený účel. LEIBLE, S., c. d. v poznámke pod čiarou 44, s. 426, tiež odkazuje na skutočnosť, že podľa prevládajúceho názoru doktríny pojem nekalá povaha v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 musí podliehať autonómnemu komunitárnemu výkladu. Akýkoľvek iný názor by popieral potrebný účinok derivovaného práva, ako aj účinok aproximácie právnych úprav sledovaný smernicami. Pozri v tomto zmysle tiež MŰLLER-GRAFF, P.-C.: Gemeinsames Privatrecht in der Europäischen Gemeinschaft. In: *Gemeinsames Privatrecht in der Europäischen Gemeinschaft*. 2. vyd., Baden-Baden, 1999, s. 56 a 57, ktorý sa domnieva, že v rámci výkladu smerníc v oblasti súkromného práva Súdny dvor plní funkciu občianskeho súdu. Pri výkone tejto funkcie je Súdny dvor neustále nútený konkretizovať a teda rozvíjať právo Spoločenstva, pričom vychádza z vágnych právnych pojmov, ktoré preto podliehajú výkladu v súlade s účelom ustanovení dotknutých smerníc. Ako príklad autor uvádza pojem nekalej povahy v článku 3 ods. 1 smernice 93/13.

3. Vymedzenie právomoci medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi v rámci preskúmania nekalých podmienok

a) Rozdiel medzi výkladom a uplatňovaním práva Spoločenstva

91. Toto zistenie ma priviedlo k ďalšiemu aspektu otázky, ktorý treba objasniť. Ak totiž nepristúpime k druhej prejudiciálnej otázke

43 — Rozsudok z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941, ďalej len „Océano Grupo".

44 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 43, bod 22. LEIBLE, S.: Gerichtsstandsklauseln und EG-Klauselrichtlinie. In: *Recht der Internationalen Wirtschaft.* 6/2001, s. 425, sa tiež zjavne vyjadruje v prospech výkladovej právomoci Súdneho dvora.

45 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 42.

doslovne, ale ako ku výzve, aby Súdny dvor spresnil rozdelenie úloh medzi Súdny dvor a vnútroštátne súdy v rámci preskúmania nekalých podmienok, treba vnútroštátny súd upozorniť predovšetkým na všeobecné pravidlo,[46] podľa ktorého v konaní podľa článku 234 ES rozdelenie právomocí medzi Súdny dvor a vnútroštátny súd vyžaduje, aby výklad práva Spoločenstva prislúchal Súdnemu dvoru a jeho uplatňovanie vnútroštátnemu súdu. V dôsledku toho nie je Súdny dvor oprávnený uplatňovať pravidlá práva Spoločenstva na konkrétny prípad, o aký ide v prejednávanej veci, a teda nemá ani právomoc zaradiť ustanovenia vnútroštátneho práva do takejto normy. Môže však vnútroštátnemu súdu poskytnúť všetky informácie, ktoré tento súd potrebuje na účely výkladu práva Spoločenstva a ktoré by preň mohli byť užitočné na účely posúdenia účinkov týchto ustanovení.

92. Ako som uviedla naposledy vo svojich návrhoch z 29. októbra 2009 vo veci Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08), toto rozdelenie právomocí, pokiaľ ide o preskúmanie nekalých podmienok, vlastné konaniu podľa článku 234 ES, má za následok, že Súdny dvor nemôže priamo zaujať stanovisko k tomu, či je možné dotknutú zmluvnú podmienku preskúmať[47], ani *a fortiori* k zlučiteľnosti podmienky so smernicou 93/13, ale môže odpovedať iba na otázku, ako je potrebné vykladať smernicu 93/13 v súvislosti s danou zmluvnou podmienkou[48]. Vnútroštátny súd musí vzhľadom na smernicu 93/13 posúdiť relevantné vnútroštátne transpozičné ustanovenia a výklad poskytnutý Súdnym dvorom, či dotknutá podmienka

46 — Rozsudky z 27. marca 1963, Da Costa a i., 28/62 až 30/62, Zb. s. 59, a z 12. februára 1998, Cordelle, C-366/96, Zb. s. I-583, bod 9. Pozri v tomto zmysle tiež CRAIG, P., DE BÚRCA, G.: *EU Law.* 4. vyd., Oxford, 2008, s. 493, podľa ktorých článok 234 ES síce zveruje Súdnemu dvoru právomoc vykladať Zmluvu, ale výslovne ho neoprávňuje uplatňovať ju na prejednávanú vec. Hranica medzi výkladom a uplatňovaním práva charakterizuje rozdelenie právomocí medzi Súdny dvor a vnútroštátne súdy. V súlade s ním Súdny dvor vykladá Zmluvu a vnútroštátne súdy uplatňujú tento výklad na konkrétny prípad. Podľa SCHIMA, B.: *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag.* ed. von H. Mayer, 12. vyd., Wien, 2003, článok 234 ES, bod 40, s. 12, vnútroštátnym súdom prislúcha uplatňovať pravidlo práva Spoločenstva na konkrétny spor. Autor však pripúšťa, že nie je vždy jednoduché oddeliť uplatňovanie normy od jej výkladu. AUBRY, H., POILLOT, E., SAUPHANOR-BROUILLARD, N.: Panorama Droit de la consommation. In: *Recueil Dalloz*. 13/2010, s. 798, idú tiež týmto smerom a pripomínajú, že v prípade návrhu na začatie prejudiciálneho konania v zmysle článku 267 ZFEÚ spočívajú právomoci Súdneho dvora vo výklade a nie v uplatňovaní, čo je, zdá sa, v praxi náročné dodržať.

47 — Pozri tiež NASSALL, W.: Die Anwendung der EU-Richtlinie über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen. In: *Juristenzeitung*. 14/1995, s. 690.

48 — Pozri bod 69 mojich návrhov z 29. októbra 2009 vo veci Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (rozsudok z 3. júna 2010, C-484/08, Zb. s. I-4785). Pozri v tomto zmysle SCHLOSSER, P.: In: *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 13. vyd., Berlin, 1998, Einleitung zum AGBG, bod 33, s. 18, podľa ktorého je vylúčené položiť Súdnemu dvoru otázku, či určité podmienky v presne opísaných zmluvných typoch sú nekalé. Pozri v tomto zmysle analogicky WHITTAKER, S.: Clauses abusives et garanties des consommateurs: la proposition de directive relative aux droits des consommateurs et la portée de l'harmonisation complète. In: *Recueil Dalloz*. 17/2009, s. 1153, ktorý odkazuje na judikatúru Súdneho dvora, najmä na rozsudky Freiburger Kommunalbauten a Pannon GSM.

má byť kvalifikovaná ako nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 smernice.

Stručne treba predostrieť jeho základné body.

b) Judikatúra po rozsudku Freiburger Kommunalbauten

94. V tomto rozsudku Súdny dvor skonštatoval, že je nesporné, že v rámci výkonu právomoci výkladu práva Spoločenstva, ktorá mu je zverená článkom 234 ES, môže vykladať všeobecné kritériá použité normotvorcom Spoločenstva na účely definovania pojmu nekalá podmienka, ale nemôže sa vyjadrovať k uplatňovaniu týchto všeobecných kritérií na osobitnú podmienku, ktorá musí byť preskúmaná v závislosti od okolností daného prípadu [51].

93. Ako preukazuje všeobecné pravidlo o právomoci výkladu a uplatňovania práva Spoločenstva, základné znaky tohto rozdelenia právomocí už dlhší čas stanovuje judikatúra Súdneho dvora. Pokiaľ však ide o posúdenie nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi v zmysle smernice 93/13, tieto znaky možno považovať za určené [49] až od rozsudku Freiburger Kommunalbauten [50].

95. Súdny dvor tým poukázal na osobitnú úlohu vnútroštátnych súdov v boji proti nekalým podmienkam, a to je dôvod, pre ktorý im zveril úlohu konkrétne určiť, či zmluvná podmienka spĺňa kritériá požadované na to, aby mohla byť kvalifikovaná ako nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 smernice [52]. Podľa Súdneho dvora, ktorý sa odvoláva na článok 4 smernice 93/13, okolnosti konkrétneho prípadu, ktoré musia vnútroštátne súdy zohľadniť v rámci preskúmania podmienky, zahŕňajú povahu tovarov alebo služieb tvoriacich predmet zmluvy a všetky okolnosti, ktoré sa týkajú jej uzatvorenia. Treba zdôrazniť, že v tomto kontexte musia byť tiež posúdené

49 — RŐTHEL, A., c. d. v poznámke pod čiarou 42, s. 424, sa domnieva, že Súdny dvor rozsudkom Freiburger Kommunalbauten jasne zmenil smerovanie a priklonil sa v prospech pragmatického rozdelenia právomocí medzi seba samého a vnútroštátne súdy v rámci boja proti nekalým podmienkam v spotrebiteľských zmluvách. PFEIFFER, T.: Prüfung missbräuchlicher Klauseln von Amts wegen (Gerichtsstand) – Günstigkeitsprinzip nach Wahl des Verbrauchers. In: *Neue Juristische Wochenschrift*. 32/2009, s. 2369, sa domnieva, že rozsudkom Freiburger Kommunalbauten chcel Súdny dvor stabilizovať váhajúcu judikatúru vo veci rozdelenia právomocí s vnútroštátnymi súdmi v rámci preskúmania nekalých podmienok. AUBRY, H., POILLOT, E., SAUPHANOR-BROUILLARD, N., c. d. v poznámke pod čiarou 46, s. 798, vidia v tomto rozsudku potvrdenie rozdelenia právomocí uvedeného vyššie, pokiaľ ide o výklad a uplatňovanie práva Spoločenstva.

50 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 36.

51 — Tamže.

52 — Tamže, bod 25.

dôsledky, ktoré môže mať táto podmienka v rámci práva uplatniteľného na zmluvy, čo implikuje preskúmanie vnútroštátneho právneho systému. [53]

96. Súdny dvor sa tak priklonil k návrhom generálneho advokáta Geelhoeda, ktorý sa v podstate vyjadril v prospech decentralizovaného posúdenia nekalých podmienok na úrovni členských štátov pri zachovaní výkladového monopolu Súdneho dvora. Generálny advokát vo svojich návrhoch na jednej strane poukázal na potrebu jasného rozdelenia právomocí medzi Spoločenstvo a členské štáty v oblasti ochrany spotrebiteľov. Na druhej strane sa vyjadril v prospech hospodárneho využívania právnych prostriedkov. Pokiaľ ide o tento posledný menovaný bod, generálny advokát oprávnene nepriamo varoval pred rizikom nadmerného využívania konania podľa článku 234 ES, ak by posúdenie nekalej povahy danej podmienky malo patriť do právomoci Súdneho dvora. Vzhľadom na všeobecnú povahu pojmu „nekalá podmienka“ a skutočnosť, že tieto podmienky sa objavujú v rôznych formách s rôznym obsahom v spotrebiteľských zmluvách, generálny advokát sa obával, že tieto podmienky budú pravidelne viesť k podávaniu prejudiciálnych návrhov. Je potrebné prijať tieto argumenty, pretože úloha Súdneho dvora nemôže spočívať v tom, že bude sám rozhodovať o nekalej povahe každej zmluvnej podmienky, ktorá mu bude predložená. Vzhľadom na rozmanitosť skutkových a vnútroštátnych právnych aspektov, ktoré musia byť v konkrétnom prípade zohľadnené, [54] sa blízkosť medzi súdom *a quo* a skutkovými okolnosťami sporu vo veci samej zdá byť ako výhoda, ktorú

53 — Tamže, bod 21.

54 — Keďže neexistuje jednotné európske občianske právo, Súdny dvor zostáva závislý od údajov poskytnutých vnútroštátnymi súdmi vo veci aspektov vnútroštátneho práva v danej veci, pokiaľ ide o konkrétnu podmienku, aby mohol vykladať pojem nekalý v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13. V zásade si však možno predstaviť, že by mal Súdny dvor okrem iného možnosť odvolať sa subsidiárne na návrhy kodifikácií vypracovaných európskymi univerzitami, ako napríklad Draft Common Frame of Reference (DCFR), aby dospel k primeraným riešeniam občianskoprávnych sporov. Pozri v tomto zmysle HEINIG, J.: Die AGB-Kontrolle von Gerichtsstandsklauseln – zum Urteil Pannon des EuGH. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*. 24/2009, s. 886 a nasl., ktorý odkazuje na progresívny rozvoj európskeho súkromného práva, ako aj na vypracovanie spoločných európskych pravidiel v zmluvnom práve v DCFR alebo v budúcom spoločnom referenčnom rámci, ktoré môžu Súdnemu dvoru poskytnúť kritériá na účely uskutočňovania intenzívnejšieho preskúmavania podmienok na európskej úrovni. FREITAG, R.: Anmerkung zum Urteil Freiburger Kommunalbauten. In: *Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht*. 2004, s. 398, je však v tejto súvislosti skeptický. Domnieva sa, že v zásade je predstaviteľné, že Súdny dvor od prípadu k prípadu rozvíja spoločný právny menovateľ vlastný právu Spoločenstva na základe *acquis communautaire* v občianskom práve a na základe porovnania vnútroštátnych právnych poriadkov. Ale vzhľadom na to, že smernica 93/13 sa v zásade týka všetkých oblastí občianskeho práva, Súdny dvor by bol v takom prípade tlačený do úlohy nahradenia občianskeho zákonodarcu, čo by spôsobovalo problémy na úrovni horizontálneho rozdelenia právomocí v Spoločenstve, ako aj v súvislosti s právnou istotou.

musí súd Únie využiť v prospech ochrany spotrebiteľa. [55]

97. Generálny advokát napokon uviedol tvrdenie založené na významne vnútroštátneho práva v boji proti nekalým podmienkam. Zmluvné podmienky sa vyskytujú vo vzťahoch súkromného práva, ktoré je stále vo veľkej miere upravené vnútroštátnym právom. Je však celkom možné, že podmienky rovnakého typu by mali rôzne právne následky v rôznych vnútroštátnych právnych systémoch. Keďže posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky *in concreto* závisí predovšetkým od vnútroštátneho práva [56] a výklad, ako aj uplatňovanie vnútroštátneho práva patria do výlučnej právomoci vnútroštátneho súdu, treba prijať aj toto tvrdenie.

98. Zásady opísané vyššie potvrdili rozsudky Mostaza Claro [57] a nedávny rozsudok Pannon GSM [58]. V tejto súvislosti posledný uvedený rozsudok obsahuje dodatočné spresnenie, podľa ktorého vnútroštátnemu súdu prislúcha posúdiť, či zmluvnú podmienku možno kvalifikovať ako nekalú vo svetle abstraktných úvah uvedených v rozsudku Súdneho dvora [59]. Z uvedeného však nevyplýva nič iné ako skutočnosť, že vnútroštátny súd musí pri výkone svojich právomocí preskúmania zohľadniť výkladové prvky poskytnuté súdom Spoločenstva. [60]

99. V tomto kontexte však treba zdôrazniť, že usmernenia uvedené v týchto rozsudkoch nemôžu byť v žiadnom prípade považované za vyčerpávajúce. Naopak, predstavujú iba niektoré zo „všeobecných kritérií“ v zmysle judikatúry, ktoré Súdny dvor poskytol vnútroštátnemu súdu na základe svojho monopolu na výklad práva Spoločenstva. Konkretizácia

55 — BASEDOW, J., c. d. v poznámke pod čiarou 37, s. 61, správne poznamenáva, že úvahy o politike súdnictva by mali byť vyjadrené otvorene. Domnieva sa, že Súdny dvor nemôže prijať stanovisko k nekalej povahe zmluvných podmienok v každom konkrétnom prípade. Súdny dvor by mal získať možnosť udať súdne smerovanie, aj pokiaľ ide o výklad všeobecnej podmienky v článku 3 smernice 93/13. Podľa HEINIG, J., c. d. v poznámke pod čiarou 54, s. 886, môže nekalá povaha podmienky závisieť od množstva okolností vlastných danej veci, ktorých posúdenie môže byť zverené vnútroštátnym súdom na základe úvah o efektívnosti a za súčasného stavu európskeho súkromného práva. FREITAG, R., c. d. v poznámke pod čiarou 54, s. 398, uvádza, že nekalá povaha podmienok predbežne formulovaných štandardných zmlúv môže byť posúdená iba na základe kritéria právnej referencie. Keďže neexistuje jednotná kodifikácia občianskeho práva na európskej úrovni, táto právnu referenciu predstavujú jednotlivé vnútroštátne právne úpravy, ktoré však nepodliehajú posúdeniu Súdneho dvora. WHITTAKER, S., c. d. v poznámke pod čiarou 48, s. 1154, považuje vnútroštátny súd za vhodné fórum na určenie nekalej povahy zmluvnej podmienky, pretože má lepšie postavenie na posúdenie vnútroštátneho kontextu, v ktorom sa dotknutá podmienka uplatňuje.

56 — V tomto zmysle BERNADSKAYA, E.: L'office du juge et les clauses abusives: faculté ou obligation?. In: *Revue Lamy Droit des affaires*. 42/2009, s. 71, odkazuje na skutočnosť, že posúdenie podmienok spotrebiteľských zmlúv *in concreto* uskutočňujú vnútroštátne súdy v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva.

57 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 16, body 22 a 23.

58 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 42.

59 — Tamže, bod 43.

60 — Rozsudok Súdneho dvora v prejudiciálnom konaní nadobúda formálnu a materiálnu právnu silu rozhodnutej veci a zaväzuje vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, ako aj všetky vnútroštátne súdy prejednávajúce vec samu, vrátane súdov vyššieho stupňa. Pozri rozsudok z 24. júna 1969, Milchkontor, 29/68, Zb. s. 165, bod 3. Pozri v tomto zmysle SCHWARZE, J, c. d. v poznámke pod čiarou 17, bod 63, s. 1826.

kritéria nekalej povahy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice na úrovni Spoločenstva musí byť chápaná ako nepretržitý proces, ktorý musí byť s konečnou platnosťou vedený Súdnym dvorom. Jeho úlohou musí byť postupné spresňovanie abstraktných kritérií posúdenia nekalej povahy a na základe skúsenosti vytváranie kontúr komunitárneho posúdenia nekalej povahy. Prejudiciálne konanie ako vyjadrenie vzťahu rozdelenia úloh medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi predstavuje vhodný prostriedok na dosiahnutie primeraných a hospodárnych výsledkov z procesného hľadiska. [61]

4. Záver

100. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že právomoc Súdneho dvora stanovená v článku 234 ES zahŕňa právomoc vykladať pojem „nekalá podmienka" uvedený v článku 3 ods. 1 smernice 93/13, ako aj podmienky vymenované v prílohe k tejto smernici.

101. Na tretiu prejudiciálnu otázku treba odpovedať v tom zmysle, že návrh na začatie prejudiciálneho konania žiadajúci takýto výklad sa môže – v záujme jednotného uplatnenia úrovne ochrany práv spotrebiteľov zaručenej smernicou 93/13 vo všetkých členských štátoch – týkať otázky, aké aspekty môže alebo musí vnútroštátny súd zohľadniť pri uplatnení všeobecných kritérií stanovených smernicou na individuálnu podmienku.

D — *Štvrtá prejudiciálna otázka*

1. Predmet otázky

102. Štvrtou prejudiciálnou otázkou vnútroštátny súd v podstate žiada spresniť bodov 34 a 35 rozsudku Pannon GSM [62], v ktorých Súdny dvor uvádza toto:

„Za týchto podmienok nemôžu špecifiká súdneho konania, ktoré prebieha v rámci vnútroštátneho práva medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, predstavovať

61 — Pozri v tomto zmysle RÖTHEL, A., c. d. v poznámke pod čiarou 42, s. 427. Podľa autorky vznikajúce občianske právo Spoločenstva závisí od komunikácie a spolupráce viac ako ktorákoľvek iná oblasť práva. Prejudiciálne konanie poskytuje významné možnosti na vytvorenie nadnárodného súkromného práva a na vedenie integračného procesu. Autorka vidí v rozsudku Freiburger Kommunalbauten nasmerovanie správnym smerom. Rozdelenie právomocí medzi Súdny dvor a vnútroštátne súdy načrtnuté v tomto rozsudku zabezpečuje primerané a hospodárne výsledky na procesnej úrovni s vysokou mierou akceptácie.

62 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

skutočnosť, ktorá môže ovplyvniť právnu ochranu, ktorá musí byť podľa ustanovení smernice poskytnutá spotrebiteľovi.

Preto treba na druhú otázku odpovedať tak, že vnútroštátny súd je povinný preskúmať *ex offo* nekalý charakter zmluvnej podmienky, len čo má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tieto účely. Ak považuje takúto podmienku za nekalú, zdrží sa jej uplatnenia, okrem prípadu, že to spotrebiteľ namieta. Vnútroštátny súd má túto povinnosť tiež vtedy, ak preveruje svoju vlastnú miestnu príslušnosť."

103. Vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania vnútroštátny súd uvádza [63], že rozsudok jasne nestanovuje chronologický postup, ktorý treba dodržať. Buď môže vnútroštátny súd preskúmať nekalú povahu zmluvnej podmienky *ex offo* iba vtedy, ak má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tieto účely, alebo preskúmanie *ex offo* znamená, že v rámci preskúmania nekalej povahy určitej zmluvnej podmienky je to práve vnútroštátny súd, ktorý je povinný *ex offo* zistiť a preukázať skutkové a právne okolnosti potrebné na tieto účely.

63 — Pozri s. 2 návrhu na začatie prejudiciálneho konania z 2. júla 2009.

2. Relevantné konštatovania Súdneho dvora v rozsudku Pannon GSM vo svetle judikatúry týkajúcej sa povinnosti preskúmania *ex offo* vnútroštátneho súdu

104. Pred prijatím stanoviska k samotnej prejudiciálnej otázke treba v kontexte existujúcej judikatúry na účely spresnenia predmetu tejto otázky stručne zrekapitulovať konštatovania v rozsudku Pannon GSM, ktoré sú relevantné v prejednávanej veci.

105. V judikatúre je od prijatia rozsudku Océano Grupo [64] ustálené, že „ochrana poskytovaná spotrebiteľom smernicou 93/13 vyžaduje, aby vnútroštátny súd mohol preskúmať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky, ktorá mu bola predložená", a to aj vtedy, „keď skúma prípustnosť návrhu podaného na vnútroštátne súdy". Táto formulácia však neodpovedá na otázku, či Súdny dvor vychádzal zo zásady povinnosti, alebo iba z možnosti preskúmať *ex offo* nekalé podmienky. V tejto súvislosti rozsudok Pannon GSM poskytol významné spresnenie, pretože Súdny dvor v ňom uviedol, že úloha vnútroštátneho súdu „nie je vymedzená len možnosťou vysloviť sa k prípadnej nekalej povahe zmluvnej podmienky", ale zahŕňa taktiež povinnosť preskúmať túto otázku. [65] Táto povinnosť sa uplatňuje na všetky nekalé podmienky, a teda aj na ustanovenia o voľbe príslušnosti súdu. Súdny dvor vychádzal zo zásady

64 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 43, body 28 a 29. Pozri tiež rozsudky z 21. novembra 2002, Cofidis, C-473/00, Zb. s. I-10875, body 32 a 33, a Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, body 27 a 28.

65 — Rozsudok Pannon GSM, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

povinnosti preskúmania už v rozsudku Cofidis [66] a ešte jasnejším spôsobom v rozsudku Mostaza Claro [67]. V rozsudku Pannon GSM Súdny dvor dodal, že povinnosť preskúmania *ex offo* nevyhnutne znamená, že nevynútiteľnosť podmienky v zmysle článku 6 ods. 1 smernice 93/13 nastáva automaticky a že nie je potrebné, aby sa jej spotrebiteľ domáhal. [68]

106. Rozsudok Pannon GSM obsahuje ďalšie nové spresnenie, na základe ktorého môže vnútroštátny súd uplatniť dotknutú podmienku, ak spotrebiteľ po upozornení týmto súdom nepovažuje za potrebné namietať jej nekalú povahu. [69] Výhodou tohto prístupu je, že chráni spotrebiteľa pred nútenou ochranou a je viac v súlade s ideou ochrany spotrebiteľa prostredníctvom informovanosti [70].

66 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 64.

67 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 16.

68 — Rozsudok Pannon GSM, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 24.

69 — Tamže, bod 33.

70 — Pozri v tomto zmysle HEINIG, J., c. d. v poznámke pod čiarou 54, s. 886. OSZTOVITS, A., NEMESSÁNYI, Z.: Missbräuchliche Zuständigkeitsklauseln in der ungarischen Rechtsprechung im Licht der Urteile des EuGH. In: *Zeitschrift für Europarecht, internationales Privatrecht & Rechtsvergleichung.* 2010, s. 25, uvádzajú, že Súdny dvor takto odpovedal na teoretickú otázku, ktorá ešte nebola vyriešená, či vnútroštátny súd môže skonštatovať neplatnosť, ak si spotrebiteľ po tom, ako bol informovaný o nekalej povahe zmluvnej podmienky, želá túto podmienku zachovať. Autori sa domnievajú, že v nadväznosti na tento rozsudok sa zdá, že zásada *pacta sunt servanda* sa uprednostnila pred zásadou nevykonateľnosti nekalých podmienok, hoci ustanovenia smernice sú v súlade s rozsudkom Mostaza Claro kogentné.

3. Právne posúdenie

107. Ako však správne poznamenáva Komisia, prejudiciálna otázka sa netýka prípadu, kedy je zmluvná podmienka skutočne nekalá, ale situácie, v ktorej vnútroštátny súd zaznamenal prípadne nekalú povahu zmluvnej podmienky, teda v ktorej má vnútroštátny súd iba podozrenie na túto nekalú povahu bez toho, aby to mohol s istotou preukázať. Keďže smernica v tejto súvislosti neobsahuje príslušné ustanovenie, v zásade by sa malo uplatniť vnútroštátne procesné právo v súlade so zásadou procesnej autonómie členských štátov [71].

108. Zásada procesnej autonómie členských štátov však nemôže viesť k tomu, aby sa bránilo takej ochrane spotrebiteľa, akú stanovujú podľa judikatúry články 6 a 7 smernice 93/13. [72] Konštatovania v bode 34 rozsudku Pannon GSM, podľa ktorých „špecifiká súdneho konania, ktoré prebieha v rámci vnútroštátneho práva medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, nemôžu predstavovať skutočnosť, ktorá môže ovplyvniť právnu ochranu, ktorá musí byť podľa ustanovení smernice

71 — Pozri bod 65 týchto návrhov.

72 — Súdny dvor rozhodol, že možnosť súdu preskúmať *ex offo* nekalú povahu podmienky predstavuje vhodný prostriedok na dosiahnutie cieľa stanoveného v článku 6 smernice, ktorým je zabrániť tomu, aby bol individuálny spotrebiteľ viazaný nekalou podmienkou, a zároveň prispieva k uskutočňovaniu cieľa stanoveného v jej článku 7, pretože takéto preskúmanie môže mať odradzujúci účinok, ktorý napomáha ukončeniu používania nekalých podmienok v zmluvách uzatváraných medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľmi (rozsudky Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 43, bod 28; Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 64, bod 32, a Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 27).

poskytnutá spotrebiteľovi“, treba tiež chápať v tomto zmysle. V dôsledku toho je nutné na účely dosiahnutia cieľov smernice v osobitných prípadoch v konkrétnych prípadoch zasiahnuť do regulačnej autonómie členských štátov v procesnej oblasti [73]. Nastoľuje sa otázka, či rozsudok Pannon GSM evokuje takýto zásah do regulačnej autonómie členských štátov v procesnej oblasti a, v prípade zápornej odpovede, či by bol takýto zásah vhodný.

109. V bode 35 rozsudku Pannon GSM Súdny dvor nesporne skonštatoval, že vnútroštátny súd je povinný preskúmať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky „len čo má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel“. Súdny dvor naposledy uplatnil túto formuláciu v rozsudku Asturcom [74]. Domnievam sa však, že túto vetu treba chápať v tom zmysle, že povinnosť preskúmania súdu vzniká len vtedy, ak z tvrdení účastníkov konania alebo z iných okolností vyplynú indície o prípadnej nekalej povahe. [75] Iba v tomto prípade musí *ex offo* nasledovať svoje pochybnosti, pokiaľ ide o platnosť podmienky bez toho, aby bolo potrebné, aby sa niektorý účastník konania konkrétne domáhal nekalej povahy [76]. Z rozsudku naopak nevyplýva, že

73 — HEINIG, J., c. d. v poznámke pod čiarou 54, s. 885, poukazuje na to, že zásada procesnej autonómie členských štátov nie je nedotknuteľná a že zásahy do tejto zásady môžu byť odôvodnené. Podľa jeho názoru povinnosť preskúmať ustanovenia o voľbe príslušnosti súdu vo všeobecných obchodných podmienkach nepredstavuje neprijateľný zásah do regulačnej autonómie členských štátov v procesnej oblasti. Ako autor správne uvádza, právomoci Európskej únie v oblasti spotrebiteľského práva nie sú obmedzené na danú oblasť, ale môžu sa tiež týkať procesných aspektov. Na druhej strane práve ustanovenia o voľbe príslušnosti súdov môžu komplikovať uplatňovanie hmotných práv spotrebiteľov, ako to potvrdzujú veci Océano Grupo a Pannon GSM. Bod 1 písm. q) prílohy k smernici 93/13, podľa ktorého podmienky brániace spotrebiteľovi v uplatňovaní práva podať žalobu môžu byť vyhlásené za nekalé, preukazuje, že smernica sa vzťahuje aj na procesné aspekty.

74 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 53.

75 — Z porovnania rôznych jazykových verzií vyplýva, že dotknutá veta sa týka buď chronologického postupu, alebo podmienky. Odhliadnuc od nepatrných rozdielov všetky jazykové verzie uvádzajú, že preskúmanie nekalej povahy sa môže uskutočniť až po získaní právnych a skutkových okolností potrebných na tento účel. Dánsky: „så snart den råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver“. Nemecky: „sobald es über die hierzu erforderlichen rechtlichen und tatsächlichen Grundlagen verfügt“. Francúzsky: „dès qu'il dispose des éléments de droit et de fait nécessaires à cet effet“. Anglicky: „where it has available to it the legal and factual elements necessary for that task“. Taliansky: „a partire dal momento in cui dispone degli elementi di diritto e di fatto necessari a tal fine“. Portugalsky: „desde que disponha dos elementos de direito e de facto necessários para o efeito“. Slovinsky: „če razpolaga s potrebnimi dejanskimi in pravnimi elementi“. Španielsky: „tan pronto como disponga de los elementos de hecho y de Derecho necesarios para ello“. Holandsky: „zodra hij over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, beschikt“. Maďarsky: „amennyiben rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges ténybeli és jogi elemek“.

76 — Pozri v tomto zmysle MAYER, C.: Missbräuchliche Gerichtsstandsvereinbarungen in Verbraucherverträgen: Anmerkung zu EuGH, Urteil vom 4.6.2009, C-243/08 – Pannon GSM Zrt./Erzsébet Sustikné Györfi. In: *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*. 2009, s. 221. POISSONNIER, G.: La CJCE franchit une nouvelle étape vers une réelle protection du consommateur. In: *Recueil Dalloz*. 34/2009, s. 2314, tiež zjavne vychádza z tejto zásady, keď uvádza, že v rozsudku Pannon GSM Súdny dvor podmienil povinnosť preskúmania *ex offo* nekalej povahy zmluvnej podmienky skutočnosťou, že súd má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel. Hoci nie je úplne explicitný, zjavne v tom istom duchu treba chápať aj pohľad AUBRY, H., POILLOT, E., SAUPHANOR-BROUILLARD, N., c. d. v poznámke pod čiarou 46, s. 798, podľa ktorých konštatovanie Súdneho dvora je „z procesného hľadiska logické“.

vnútroštátny súd má túto povinnosť, ak tieto okolnosti nemá k dispozícii.

110. Inak povedané, právo Spoločenstva neobsahuje žiadne ustanovenie, ktoré by zaväzovalo vnútroštátny súd začať z vlastného podnetu dokazovanie na účely získania právnych a skutkových okolností potrebných na posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky, ak tieto okolnosti nie sú dostupné. Právomoci vnútroštátneho súdu sú naopak vymedzené vnútroštátnym procesným právom. V tomto kontexte treba poukázať na skutočnosť, že v práve členských štátov sa občianskoprávne konanie vyznačuje dispozičnou zásadou, podľa ktorej účastníkom konania prináleží predložiť všetky relevantné okolnosti, na základe ktorých musí potom súd rozhodnúť. To isté zjavne platí aj pre maďarské občianske procesné právo, pretože zo štvrtej prejudiciálnej otázky v každom prípade vyplýva, že vykonanie dokazovania možno nariadiť iba na návrh účastníkov konania. Podľa maďarského občianskeho súdneho poriadku účastníci konania vo veci samej v zásade predkladajú dôkazy. [77]

111. V rozsudku van Schijndel a van Veen [78] Súdny dvor bez zaváhania uznal obmedzenia, ktoré táto osobitná povaha vnútroštátneho občianskoprávneho konania kladie na preskúmanie *ex offo* vnútroštátnym súdom. Konštatuje v ňom, že „právo Spoločenstva neukladá vnútroštátnym súdom povinnosť vzniesť *ex offo* žalobný dôvod založený na porušení ustanovení práva Spoločenstva, ak by ich preskúmanie tohto dôvodu prinútilo vzdať sa pasivity, ktorá im prináleží, tým, že by prekročili rámec sporu, ktorý bol opísaný účastníkmi konania, a opreli by sa o iné skutočnosti a okolnosti, ako sú tie, ktorými účastník konania majúci záujem na uplatnení uvedených ustanovení odôvodnil svoj návrh“. Z uvedeného vyplýva, že v oblasti občianskoprávneho konania kladie dispozičná zásada obmedzenia právomoci preskúmania vnútroštátneho súdu, ktoré musí právo Spoločenstva akceptovať. [79]

77 — V tomto zmysle OSZTOVITS, A. a NEMESSÁNYI, Z., c. d. v poznámke pod čiarou 70, s. 25, ktorí odkazujú na článok 164 maďarského občianskeho súdneho poriadku.

78 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 16.

79 — V tomto zmysle POISSONNIER, G., c. d. v poznámke pod čiarou č. 76, s. 2314, ktorý považuje dispozičnú zásadu v občianskom konaní za obmedzenie povinnosti preskúmania vnútroštátneho súdu.

112. Bez ohľadu na túto skutočnosť je sporné aj to, či je bezpodmienečne nevyhnutné uložiť vnútroštátnemu súdu povinnosť vyčerpávajúceho preskúmania na účely dosiahnutia cieľa posúdenia nekalých podmienok, ktorý sleduje smernica 93/13. Zmluvná podmienka, ktorá môže byť prípadne považovaná za nekalú, pretože ukladá povinnosť predložiť spory vyplývajúce zo zmluvy súdu, v obvode ktorého má sídlo predajca alebo dodávateľ[80], môže byť totiž preskúmaná vnútroštátnym súdom už v rámci preskúmania *ex offo* jeho vlastnej príslušnosti bez toho, aby tento súd potreboval podrobnú argumentáciu účastníkov konania. Túto skutočnosť potvrdzuje aj procesná situácia vo veci samej. Zo spisu vyplýva, že vnútroštátny súd zistil predtým, ako bolo vytýčené pojednávanie, že bydlisko žalovaného sa nenachádza v jeho územnom obvode a že žalobkyňa predložila návrh na vydanie platobného rozkazu a odvolávala sa na všeobecné podmienky predaja na súde v blízkosti jej sídla, čo vyvolalo pochybnosti vnútroštátneho súdu ohľadom dotknutej zmluvnej podmienky. Vnútroštátny súd napokon uvádza podozrenie, že ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu má nekalú povahu.

113. Vo veciach, ktoré sa netýkajú ustanovení o voľbe príslušnosti súdu, ale hmotnoprávnych zmluvných povinností, treba vo všeobecnosti počkať, pokiaľ bude mať vnútroštátny súd k dispozícii aspoň jeden exemplár spotrebiteľskej zmluvy ako najdôležitejší dôkaz formulovaných návrhov. V zmysle rozsudku Pannon GSM „skutkové a právne okolnosti potrebné“ na preskúmanie *ex offo* nekalej povahy zmluvnej podmienky sú takto zhromaždené. Vnútroštátny súd môže naplniť svoju povinnosť preskúmať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky. V množstve prípadov teda vnútroštátny súd nemusí byť konfrontovaný s osobitnými praktickými ťažkosťami. To však nevylučuje, že v praxi môžu existovať zmluvné podmienky, ktorých nekalá povaha môže byť preukázaná iba po podrobnom preskúmaní. Ako som však už

80 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 43, body 21 až 24. Súdny dvor v ňom uvádza, že ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu, ktoré bolo do zmluvy uzatvorenej medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom vložené bez osobitného vyjednávania a ktoré priznáva výlučnú príslušnosť súdu, v ktorého obvode sa nachádza sídlo predajcu alebo dodávateľa, musí byť považované za nekalé v zmysle článku 3 smernice, ak napriek požiadavke dobrej viery vytvára na úkor spotrebiteľa značnú nerovnováhu medzi zmluvnými právami a povinnosťami zmluvných strán. Podľa Súdneho dvora takéto ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu ukladá spotrebiteľovi povinnosť uznať výlučnú príslušnosť súdu, ktorý by mohol byť od jeho bydliska vzdialený, čo môže sťažiť jeho možnosť dostaviť sa na súd. V prípade sporov týkajúcich sa nižších peňažných súm by mohli byť náklady spotrebiteľa spojené s dostavením sa na súd odrádzajúce a viesť spotrebiteľa k tomu, že sa vzdá možnosti podať žalobu na súd alebo svojich práv na obranu. Súdny dvor sa domnieva, že takéto ustanovenie spadá do kategórie podmienok uvedených v bode 1 písm. q) prílohy smernice, ktorých zmyslom alebo účinkom je neumožniť alebo brániť spotrebiteľovi v uplatňovaní práva podať žalobu. Naproti tomu toto ustanovenie umožňuje predajcovi alebo dodávateľovi sústrediť všetky svoje spory týkajúce sa jeho podnikateľskej činnosti na súde, v obvode ktorého sa nachádza sídlo tejto činnosti, čo uľahčuje organizovanie jeho účasti na pojednávaniach a robí ju menej nákladnou. Pozri v tomto zmysle POISSONNIER, G., c. d. v poznámke pod čiarou 76, s. 2313. Podľa OSZTOVITS, A., NEMESZÁNYI, Z., c. d. v poznámke pod čiarou 70, s. 23, táto judikatúra nebola v priebehu rokov potvrdená právnou praxou v Maďarsku. Naopak aj v súčasnosti je stále bežné, že predajca alebo dodávateľ vloží do svojich všeobecných obchodných podmienok ustanovenie o voľbe príslušnosti súdu, na základe ktorého sa zmluvné strany dohodnú na výlučnej príslušnosti súdu, v ktorého obvode sa nachádza sídlo predajcu alebo dodávateľa alebo – čo sa stáva ešte častejšie – súdu, ktorý je k tomuto sídlu najbližšie.

uviedla, keďže v tomto zmysle neexistuje povinnosť práva Spoločenstva, je to možné iba na základe vnútroštátneho procesného práva.

114. Už spomenuté zásady ekvivalencie a efektivity [81] nevyžadujú uznanie povinnosti vnútroštátnych súdov vykonať dokazovanie. Pokiaľ ide o zachovanie ekvivalencie v konkrétnych prípadoch, zdá sa, že v konaniach týkajúcich sa výlučne vnútroštátneho práva nemá vnútroštátny súd viac právomocí ako v konaniach, ktorých cieľom je zabezpečiť ochranu práv priznaných občanovi smernicou 93/13. Z tohto hľadiska nemožno identifikovať žiadne porušenie zásady ekvivalencie. Tiež je ťažké určiť, v čom by bol výkon práv priznaných smernicou 93/13 prakticky znemožnený alebo neprimerane náročný. Úvahy vyjadrené vyššie [82] iba preukazujú, že absencia povinnosti vnútroštátneho súdu vykonať dokazovanie v právnom poriadku členského štátu nevyhnutne nebráni tomu, aby sa tento súd oboznámil s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky v rámci preskúmania *ex offo* svojej príslušnosti alebo na základe argumentácie účastníkov konania.

Absencia tejto povinnosti mu tiež nebráni v rámci vecného zabezpečenia priebehu konania prípadne prerokovať s účastníkmi konania vecnú a spornú situáciu zo skutkového a právneho hľadiska a klásť otázky. [83] V prípade, ak je táto povinnosť zabezpečiť priebeh konania stanovená vnútroštátnym právom, vnútroštátny súd je povinný postupovať tak, aby sa účastníci konania v primeranom čase vyčerpávajúco vyjadrili ku všetkým relevantným skutočnostiam, najmä doplnili neúplné údaje o uvádzaných skutočnostiach, označili dôkazné prostriedky a formulovali relevantné návrhy. [84] Treba teda skonštatovať, že z absencie povinnosti vnútroštátneho súdu vykonať dokazovanie nevyplýva žiadne porušenie zásad ekvivalencie a efektivity.

81 — Pozri bod 67 týchto návrhov.

82 — Pozri bod 112 týchto návrhov.

83 — HERB, A.: *Europäisches Gemeinschaftsrecht und nationaler Zivilprozess.* Tübingen 2007, s. 232, sa domnieva, že vecná povinnosť zabezpečiť priebeh konania predstavuje vhodný prostriedok na účely zohľadnenia záujmu spotrebiteľa na právnej ochrane.

84 — Ako správne uvádza POISSONNIER, G., c. d. v poznámke pod čiarou 76, s. 2315, moderný občianskoprávny súd sa už nemôže uspokojiť s úlohou „arbitra, ktorý zostáva bokom a ponecháva vedenie konania plne na účastníkoch konania". Občianskoprávny súd ako správca a regulátor zastáva aktívnu úlohu v občianskoprávnom konaní. V spotrebiteľskom práve musí konať ako protiváha, ktorej úloha spočíva v dohľade nad dodržiavaním pravidiel. To neznamená, že by sa mal postaviť na stranu niektorého účastníka konania. Mal by však vykonávať službu zákonu. Spotrebiteľské právo má dvojaký cieľ, chrániť spotrebiteľa a zmravňovať trh. Tento dvojaký cieľ mierne transformoval a obohatil výkon služby sudcu. Má dohliadať na to, aby bol dodržaný účel zákona a aby bolo jeho uplatňovanie účinné.

115. Všeobecná zásada práva Spoločenstva spočívajúca v práve na účinnú súdnu ochranu nesporne vyžaduje od členských štátov, aby dali občanom Únie k dispozícii opravné prostriedky, ktoré im umožnia domáhať sa na súde práv, ktoré im priznáva právo Spoločenstva. Možnosť uplatniť svoje práva na súde má pre nositeľa práv elementárny význam, pretože podmieňuje praktickú hodnotu práv, ktoré mu boli uznané. Z toho však nevyplýva, že právo Spoločenstva vyžaduje, aby sa od zásady pasivity súdu v občianskoprávnom konaní upustilo a aby bola nahradená vyšetrovacou zásadou. Takáto požiadavka by bola nad rámec cieľa účinnej súdnej ochrany, a teda v rozpore so zásadou proporcionality práva Spoločenstva.[85] Zásada účinnej súdnej ochrany iba vyžaduje, aby členské štáty prijali opatrenia potrebné na primeranú ochranu osôb proti strate ich komunitárnych práv v dôsledku neznalosti konania a požadovaných procesných postupov. Členské štáty disponujú voľnou úvahou pri výbere prostriedkov. Prostriedok ochrany účastníkov, ktorý je primeraný a zároveň rešpektujúci procesnú autonómiu členských štátov, môže spočívať napríklad v možnosti a pri významných a komplikovaných súdnych konaniach v povinnosti byť zastúpený advokátom (v spojení s poskytnutím právnej pomoci), v povinnosti vyjasnenia, informovania a kladenia otázok prináležiacej súdu ako aj vo vyššie uvedenej povinnosti súdu zabezpečiť priebeh konania[86].

4. Záver

116. Na štvrtú prejudiciálnu otázku teda treba odpovedať tak, že smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že nezaväzuje vnútroštátny súd, ktorý si všimol prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, vykonať *ex offo* dokazovanie s cieľom zistiť skutkové a právne skutočnosti potrebné na jej posúdenie v prípade, ak vnútroštátne procesné právo umožňuje vykonať dokazovanie iba na návrh účastníkov konania alebo ak účastníci konania nepredložili v tejto súvislosti žiaden návrh.

85 — Pozri v tomto zmysle HERB, A., c. d. v poznámke pod čiarou 83, s. 231 a 232.

86 — Pozri bod 114 týchto návrhov.

VII — Návrh

117. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky položené Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság takto:

„1. Článok 23 Štatútu Súdneho dvora ani iné ustanovenia práva Spoločenstva neobsahujú právne pravidlá, s ktorými by bolo v rozpore vnútroštátne procesné ustanovenie ukladajúce vnútroštátnemu súdu, ktorý podáva Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania, povinnosť informovať o tomto návrhu súčasne aj ministra spravodlivosti.

2. Právomoc Súdneho dvora stanovená v článku 234 ES zahŕňa právomoc vykladať pojem ‚nekalá podmienka' uvedený v článku 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, ako aj podmienky vymenované v prílohe k tejto smernici.

3. Návrh na začatie prejudiciálneho konania, kde sa žiada takýto výklad, sa môže – v záujme jednotného uplatnenia úrovne ochrany práv spotrebiteľov zaručenej smernicou 93/13 vo všetkých členských štátoch – týkať otázky, aké aspekty môže alebo musí vnútroštátny súd zohľadniť v prípade uplatnenia všeobecných kritérií stanovených smernicou na individuálnu podmienku.

4. Smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že nezaväzuje vnútroštátny súd, ktorý si všimol prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, vykonať *ex offo* dokazovanie s cieľom zistiť skutkové a právne skutočnosti potrebné na jej posúdenie v prípade, ak vnútroštátne procesné právo umožňuje vykonať dokazovanie iba na návrh účastníkov konania alebo ak účastníci konania nepredložili v tejto súvislosti žiaden návrh."